

2022, 3

МАУП

Міжрегіональна
Академія управління
персоналом

Збірник наукових праць
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:
практичний досвід
Випуск 3

Хмельницький, 2022

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 3

Хмельницький - 2022

УДК 378:(082.1)
ББК 74.48я44
А 122

**Академічна доброчесність: практичний досвід : зб. наук. пр. / гол.
ред. Л. Г. Білий. – Хмельницький : Вид-во МАУП, 2022. – Вип. 3. – 107 с.**

У збірнику наукових праць вміщено статті та тези виголошені на науково-практичному семінарі «Академічна доброчесність: шлях до забезпечення якості освіти», що відбувся у Хмельницькому інституті МАУП 20 жовтня 2021 року.

Редакційна колегія:

Головний редактор: Білий Л. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, директор Хмельницького інституту МАУП.

Члени редакційної колегії:

Авсієвич А.В., доктор філософії в галузі права; **Гаюр І.Й.**, кандидат юридичних наук; **Гуменникова Т.Р.**, доктор педагогічних наук, професор; **Гуменюк А.Ф.**, кандидат економічних наук, доцент; **Дацюк О.А.**, кандидат богослов'я; **Лисенко С.О.**, доктор юридичних наук, професор; **Наголюк О.Є.**, кандидат економічних наук, доцент; **Олійник В.В.**, кандидат педагогічних наук, доцент; **Охман О.В.**, кандидат юридичних наук; **Парандій В.О.**, кандидат історичних наук, доцент (відповідальна за випуск); **Петрушенко О.О.**, кандидат філологічних наук, доцент; **Петлюк Ю.С.**, кандидат юридичних наук, доцент; **Цимбалюк Г.С.**, кандидат економічних наук.

Рецензенти:

Семенець-Орлова І.А., доктор наук з державного управління, професор
Зьолка В.Л., доктор юридичних наук, професор

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Хмельницького інституту
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
(протокол № 9 від 24 жовтня 2022 р.)

© Хмельницький інститут
Міжрегіональної Академії управління персоналом, 2022
© автори статей

ЗМІСТ

Білий Л. Г.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ.....	6
--	---

Бабенко І.В.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ДІЄВИЙ
КОНЦЕПТ ВИХОВАННЯ ЗІ ШКОЛИ

ACADEMIC INTEGRITY IS AN EFFECTIVE CONCEPT EDUCATION FROM SCHOOL.....	9
--	---

Бортун К.О.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАСАД АКАДЕМІЧНОЇ
ДОБРОЧЕСНОСТІ В ПРИВАТНОМУ ВИЩОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»

THE FUNCTIONING OF THE PRINCIPLES OF ACADEMIC INTEGRITY IN THE PRIVATE HIGHER EDUCATION ESTABLISHMENT «EUROPEAN UNIVERSITY».....	15
---	----

Гуменюк А.Ф.

НЕОБХІДНІСТЬ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	20
---	----

Золотарьова О.А.

ВПРОВАДЖЕННЯ КОДЕКСІВ ЧЕСТІ В ОДЕСЬКОМУ
ІНСТИТУТІ МАУП ЯК ЗАПОРУКА АКАДЕМІЧНОЇ
ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

IMPLEMENTATION OF HONOR CODES IN THE
ODESSA INSTITUTE OF MAUP AS A GUARANTEE OF
THE ACADEMIC HONESTY OF EDUCATION
SEEKERS..... 20

Лійчук Л.В.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ACADEMIC INTEGRITY AS AN INSTRUMENT OF
THE QUALITY ASSURANCE OF HIGHER EDUCATION 24

Негоруй В.В.

СКЛАДОВІ «АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ»..... 34

Михальчук Л.

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ - ЄДНІСТЬ СФОРМОВАНOSTІ
ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ
ОСОБИСТОСТІ ДИРЕКТОРА ЗДО..... 43

Оліх Г.І.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:
ФУНДАМЕНТ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 47

Рогульська О.О.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ
ДОБРОЧЕСНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

IMPLEMENTATION OF ACADEMIC INTEGRITY
PRINCIPLES IN THE TRAINING OF FUTURE FOREIGN
LANGUAGE TEACHERS OF KHMELNYTSKYI
NATIONAL UNIVERSITY..... 50

Цінько С.В.

ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК
ПРОФЕСІЙНОГО КРЕДО

FORMATION OF PRINCIPLES OF ACADEMIC
CHARITY AS A PROFESSIONAL CREDO IN
STUDENTS..... 59

Худавердієва В.А.

АСПЕКТ ДОПУСТИМОГО ОБСЯГУ ЗАПОЗИЧЕНЬ
В ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА КОНТРОЛЮ ЇЇ ЯКОСТІ

THE ASPECT OF THE PERMISSIBLE VOLUME OF
BORROWING IN THE ORGANIZATION OF
SCIENTIFIC ACTIVITY AND ITS QUALITY CONTROL 64

ДОДАТКИ..... 83

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ..... 103

Л. Г. Білий,
кандидат педагогічних наук, доцент
(м. Хмельницький)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ

Академічна доброчесність – це словосполучення ми вживаємо досить часто, але чи розуміємо ми, що не просто вимога чинного законодавства, а запорука якісної організації освітнього процесу та спосіб мислення.

На перший погляд нічого складного, але чомусь проблема академічної недоброчесності є актуальною для української освіти. Більшість учасників освітнього процесу визнають, що прояви нечесності й корупції мають місце, але визнати їх системними проблемами адміністрації закладів вищої освіти не готові. Основною причиною, безумовно, є необізнаність нашої молоді, хибне розуміння цінностей.

Досить часто поняття «академічна доброчесність» асоціюють, або розуміють виключно з поняттям «плагіат», але це поняття набагато ширше. Порухенням академічної доброчесності вважається:

✓ академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства; формою академічного плагіату є самоплагіат, що полягає у відтворенні без посилання на джерело інформації власних раніше опублікованих текстів;

✓ фабрикація – фальсифікація результатів досліджень, посилань, або будь-яких інших даних, що стосуються освітнього процесу;

✓ обман – надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;

✓ списування – використання без відповідного дозволу зовнішніх джерел інформації під час оцінювання результатів навчання;

✓ хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна чи послуг матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної вигоди в освітньому процесі.

Міжнародний центр академічної доброчесності визначає академічну доброчесність як дотримання п'яти засадничих цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності.

Академічна доброчесність – це цінності в щоденних вчинках.

У Хмельницькому інституті МАУП ми обрали основною стратегією забезпечення академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу, яка є важливою складовою внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти – попередження, а не притягнення до академічної відповідальності. Тому в закладі проводить серйозна робота, щодо пропагування фундаментальних цінностей академічної доброчесності.

Ми роз'яснюємо усім учасникам освітнього процесу переваги доброчесної поведінки, популяризуємо цінності, політику та процедури академічної порядності.

Як інструменти запобігання академічній недоброчесності на всіх освітньо-пофесійних програмах використовуються:

- ✓ інформування здобувачів вищої освіти щодо неприпустимості плагіату та інших форм недоброчесної поведінки;

- ✓ інформування науково-педагогічних працівників щодо необхідності запобігати академічній недоброчесності під час вивчення освітніх компонентів;

- ✓ система рецензування науково-дослідницької роботи;

- ✓ обговорення наукових публікацій бакалаврів, магістрантів та окремих розділів магістерських робіт на засіданнях кафедр та на засіданнях науково-методичної ради Інституту.

Ми підтримуємо твердження про те, що «Для розбудови й підтримання академічних спільнот доброчесності потрібно більше, ніж просто вірити у фундаментальні цінності. Трансформація цінностей від розмов про них до відповідних дій, їхнє відстоювання в умовах тиску і труднощів потребує рішучості, цілеспрямованості і мужності» [1].

Список використаних джерел та літератури:

1. Національне агентство забезпечення якості освіти/ Академічна доброчесність: <https://naqa.gov.ua>

УДК 37.091.12:174

І.В. Бабенко,
кандидат педагогічних наук
(м.Полтава)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ДІЄВИЙ КОНЦЕПТ ВИХОВАННЯ ЗІ ШКОЛИ

ACADEMIC INTEGRITY IS AN EFFECTIVE CONCEPT EDUCATION FROM SCHOOL

Процеси реформування освіти у нашій – найновішій українській – історії стали поштовхом і до впровадження принципів академічної доброчесності, до того ж – не лишень у суто науковому житті, але й у навчально-виховному процесі всіх, без винятку, рівнів освіти, як те і прописано у статті 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» [2]. А «Коли чесність інституціоналізована як цінність...» [7], то вона стає просто нормою життя. Та для того її треба виховувати ще зі школи, і тоді вона стає підвалинами цілком відповідальної академічної поведінки студентів, здобувачів наукових ступенів, звань. А поки що першим кроком, котрий неможливо переоцінити, в цьому аспекті стають для нас «Довідник з академічної доброчесності для школярів» [1], «Універсальний навчальний посібник з академічної доброчесності для вчителів» [6], котрими мають послуговуватися учні та вчителі.

Звичайно, перед педагогами у справі виховання у школярів академічної доброчесності постають певні труднощі. По-перше, ця тема набула глобального значення лише з початку третього тисячоліття, і раніше науково-теоретичних напрацювань практично не має. По-друге, методологічних робіт

у такому плані й досі – фактично – обмаль. По-третє, учні – це не дорослі люди – не студенти, як у закладах вищої освіти.

Як пишуть деякі дослідники, «...попри значну увагу до питань академічної доброчесності за кордоном, відповідних методичних напрацювань, які б стосувалися рівня середньої школи, незрівнянно менше, аніж праць щодо вищої школи. По суті, окрім розробок окремих уроків чи порад щодо запровадження принципів академічної доброчесності у шкільній освіті, вдалося знайти лише один посібник про «відтворення культури академічної доброчесності» у середній школі: Wangaard D., Stephens J. Creating a Culture of Academic Integrity : A Toolkit for Secondary Schools. Search Institute Press (США, 2011). Цей посібник став реакцією на «епідемію списування» серед учнів американських шкіл, тому він подає практичні рекомендації, як цій «епідемії» протистояти: від рівня адміністративної організації до розробки відповідних завдань для учнів» [9, 10].

А тому, зрозуміло, що опрацьовувати тему академічної доброчесності у школі необхідно, враховуючи й нове законодавство щодо освіти, і вишукуючи нові й усе новіші певні розробки сучасних науковців, і використовуючи власний академічний досвід, досвід самоосвіти під гаслом «Навчання – протягом усього життя». Також треба ретельно враховувати мотивації, навички, моральні орієнтири наших сучасних школярів, аналізувати те, адже в тому закладені основні проблеми як процесу формування, так і постійного дотримання, а чи недотримання дітьми у загальній середній школі у процесі навчання принципів академічної доброчесності.

У «Законі про загальну середню освіту» вказано, що педагогічна рада закладу загальної середньої освіти, окрім цілого ряду завдань, що стоять перед нею, «...формує систему і затверджує процедури внутрішнього забезпечення якості освіти,

включаючи систему та механізми забезпечення академічної доброчесності» [3].

В основному така робота – то хода зі щонайперших – експериментальних – кроків, тобто шлях, сповнений спроб та, на жаль, неминучих помилок, але, однак, – це шлях активного залучення до формування культури академічної доброчесності у Новій українській школі, на кшталт, європейської, американської, загальносвітової. Адже, як пише В. Сацик, «Доброчесність у сучасному цивілізованому світі є тим наріжним каменем, який складає фундамент внутрішньої гармонії людини, стійкість її характеру та послідовність морального образу. ...Освіта через навчання і дослідження фактично скріплює цей фундамент елементами академічної доброчесності, які покликані виховувати інтелектуальну гідність та повагу до різноманіття думок та ідей, реалізуючи тим самим свою соціальну місію» [4]. Тож із учнями школи треба регулярно говорити про те, які гіркі наслідки може мати невинне, здавалося би, списування (і наслідки – не лише для долі одного учня-невдахи, але й усієї країни) і яких заходів треба вжити, аби академічна доброчесність стала у конкретній, рідній школі певною системою, а доброчесне українське суспільство нарешті виявилось з нульовою толерантністю до корупції.

Про те, де саме слід знаходити відповіді на такі питання при роботі з учнями, якою конкретно має бути методологія такої роботи, спеціалістка «Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP» М. Томахів радить педагогам українських шкіл наступне: «...шукати знання про академічну доброчесність за такими адресами: Онлайн-курс на EdEra «Академічна доброчесність для вчителів», де – розробки конспектів уроків, методичні рекомендації, презентації; Сайт та YouTube канал SAIUP: вебінари, рольові ігри, історії з життя високопосадовців, котрі вимушені були кинути роботу, через

свій плагіат. Можна прочитати і про антикорупційні інструменти, розроблені проєктом USAID_Взаємодія, які презентовані під час міні-EdCamp'у і з допомогою котрих можна проводити уроки виховання доброчесності, дотримання законів» [5].

Цикл так званих «антикорупційних уроків» для школярів може передбачати: «Антикорупційні сценарії, інтелектуальну гру „Що? Де? Коли?», гру «Антикорупційна мафія», антикорупційний квест, онлайн-гру «(Не)підкупність» [8].

При застосуванні таких методик учням легше зрозуміти, що основними принципами академічної доброчесності є: старанність, самостійність у навчанні, особиста відповідальність за власні вчинки, чесне здобуття оцінювання своєї роботи, повага до думки іншої людини, постійне, а не показне, «на публіку», утримання у собі почуття гідності, високоморальної поведінки у школі та за її межами. Також в ігрових ситуаціях школярі швидше засвоюють, що собою реально представляють та ведуть до порушень академічної доброчесності плагіат, списування, хабарництва, фальсифікація результатів досліджень, необ'єктивне оцінювання, здавання іспитів підставними особами тощо.

Список використаних джерел та літератури:

1. Довідник з академічної доброчесності для школярів. 3-є вид., випр. і доп. / уклад.: М. В. Григор'єва, О. І. Крикова, С. Г. Певко ; за заг. ред. О. О. Гужви. Харків : Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2018. 66 с. URL: https://drive.google.com/file/d/19nOAsorJfuCL_1T0wdxDHkxW2Px-Ej4g/view (дата звернення: 06.09.2022).
2. Закон України Про загальну середню освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text> (дата звернення: 21.09.2022).

3. Закон України Про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 02.09.2022).

4. Сазик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий концепт. URL: <https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chy-diyevyj-kontsept/> (дата звернення: 19.09.2022).

5. Томахів Марта Академічна доброчесність – як її пояснити учням і створити систему в школі. URL: <https://nus.org.ua/articles/akademichna-dobrochesnist-yak-yiyi-royasnyty-uchnyam-i-stvoryty-systemu-v-shkoli/> (дата звернення: 23.08.2022).

6. Універсальний навчальний посібник з академічної доброчесності для вчителів / уклад. О. С. Ройбу ; за заг. ред. О. О. Гужви. Харків : Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2017. 32 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1X3UDTp1nb3K0ou2AiltLJVPWLH_Ws0VWB/view?usp=sharin (дата звернення: 03.09.2022).

7. Фундаментальні цінності академічної доброчесності : переклад з англ. за виданням The Fundamental Values of Academic Integrity. Вид. 2. / Міжнародний центр академічної доброчесності ; ред. Тедді Фішман. Університет Клемсона, США, 1999. URL: <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integ-Values-Ukr.pdf> (дата звернення: 11.09.2022).

8. Швадчак Надія Академічна доброчесність – як її пояснити учням і створити систему в школі. URL: <https://nus.org.ua/articles/akademichna-dobrochesnist-yak-yiyi-royasnyty-uchnyam-i-stvoryty-systemu-v-shkoli/> (дата звернення: 13.09.2022).

9. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма : методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с. URL: https://www.academia.edu/31920572/Шліхта_Н_Шліхта_І_Основи

_академічного_письма_Методичні_рекомендації_та_програма_к
урсу_Київ_2016_ (дата звернення: 02.04.2019).

10. Wangaard D., Stephens J. Creating a Culture of Academic Integrity : a Toolkit for Secondary Schools. Search Institute Press. Mac Win Pa Edition, 2011. 176 p.

УДК 159.922.8-057.87:378.01842]616.9-036.22

К.О. Бортун,
кандидатка філологічних наук
(м. Київ)

**ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАСАД АКАДЕМІЧНОЇ
ДОБРОЧЕСНОСТІ В ПРИВАТНОМУ ВИЩОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»**

**THE FUNCTIONING OF THE PRINCIPLES OF ACADEMIC
INTEGRITY IN THE PRIVATE HIGHER EDUCATION
ESTABLISHMENT «EUROPEAN UNIVERSITY»**

Упродовж останніх років тема академічної доброчесності була наскрізною в академічних і студентських колах. Не оминули цю тему політики, громадські активісти, а також небайдужі до етичних норм особи, які прагнуть підвищити рівень академічного письма не лише в освіті, але й у інших рівнях життя українського суспільства.

Українські університети лише нещодавно почали замислюватися над тим, як інструменталізувати цю цінність, перевести її в певний набір повсякденних дій і сталих практик. Виявилось, що багаторічна неувага до академічної доброчесності породила велику кількість недоброчесних академічних явищ. Тотальний плагіат і списування у студентських роботах і менш масовий, але все одно неприпустимо значний плагіат у підручниках, наукових розвідках і дисертаціях викладачів – це лише найочевидніший прояв академічної недоброчесності в українських умовах [2].

Викорінення цього негативного явища – не є дією одного дня, водночас і не існує однієї панацеї від цього явища. Досвід просування доброчесності накопичують з часом, збираючи мудрі інструменти та настанови в цьому питанні. І кожен заклад вищої освіти обирає свій шлях боротьби із цим явищем.

Визначальним нормативним актом, який характеризує та передбачає межі дії питань академічної доброчесності є «Положення про академічну доброчесність у Приватному вищому навчальному закладі «Європейський університет»»

Це положення є внутрішнім підзаконним нормативним актом, який спрямований на забезпечення якісних освітніх послуг наданих здобувачам освіти, дотримання моральних, правових, етичних норм поведінки всіма учасниками освітнього процесу. [2].

Частина 4 статті 42 Закону України «Про освіту» визначає такі основні види порушень академічної доброчесності [1]:

1. Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

2. Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

3. Фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях.

4. Фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.

5. Списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

6. Обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

7. Хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі.

8. Необ'єктивне оцінювання – відоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання.

9. Вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково- педагогічного) працівника – з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

Усі ці порушення є орієнтиром для виявлення недоліків в питаннях недоброчесності для академічної спільноти та студентства Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет».

А за дотриманням усіх зазначених вище норм, створення пропозиції щодо засобів реагування на них, слідкує Комісія з дотримання академічної доброчесності та етики Європейського університету [3].

Університет всіляко сприяє популяризації принципів професійної етики та академічної доброчесності учасників

освітнього процесу; ініціює проведення досліджень з академічної доброчесності, якості освіти та наукової діяльності; готує пропозиції щодо підвищення ефективності впровадження етичних норм, норм і правил академічної доброчесності в освітню та наукову діяльність.

Важливим аспектом інформаційної протидії порушення норм недоброчесності є створення інформаційних онлайн-стендів для здобувачів освіти. Яскравим прикладом такої роботи є стенд факультету психології та соціальних технологій (<https://e-u.edu.ua/ua/rozvitok-akademichnoji-dobrochesnost-i-na-fakulteti/>). На вебресурсах факультету можна знайти матеріали від інформаційних плакатів і навчально-методичної літератури до матеріалів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Ефективним засобом у боротьбі зі зазначеною проблемою є проведення тренінгів, майстер-класів, де студенти можуть почути особливості цитування наукових джерел, дискусійні питання самоцитування та особливості плагіату в студентських наукових роботах. У подальшому університет прямує про створення конкурсів тез та відеоматеріалів щодо залучення до цього питання якомога більшої кількості студентства.

Отже, боротьба з академічною недоброчесністю повинна бути одним із найважливіших напрямів не лише в державній політиці у сфері науки та освіти, а й засадничим поняттям усіх закладів вищої освіти України. Має бути напрацьована концепція захисту наукової спільноти, її сніх прав і свобод. Університетська система забезпечення академічної недоброчесності має попереджати такі порушення, а не боротися з їхніми наслідками насамперед. Усвідомлення цієї тези стане запорукою функціонування сталого механізму забезпечення академічної доброчесності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Закон України «Про освіту». Режим доступу – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2145-19#n626c> (дата звернення: 02.10. 2022).
2. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Режим доступу – URL : https://drive.google.com/file/d/1IjtjefmfqO1uNCn4p9cT5g6_58h0Cxbq9/view (дата звернення: 02.10.2022 р.)
3. Положення про академічну доброчесність у Приватному вищому навчальному закладі «Європейський університет». Режим доступу – URL: <https://e-u.edu.ua/userfiles/files/186/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf> (дата звернення: 02.10.2022 р.)

А.Ф. Гуменюк,
кандидат економічних наук, доцент
(м. Хмельницький)

*Копіювання з одного джерела – це плагіат,
копіювання з двох джерел – це дослідження.*

*(Уілсон Мізнер,
американський письменник)*

НЕОБХІДНІСТЬ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Процеси недобросовісного запозичення, присвоєння і використання чужих думок, ідей, досліджень особливо широкого розповсюдження набули під час інформатизації суспільства, удосконалення і розвитку технологій, відкритий доступ до продуктів інтелектуальної власності, що значно спрощує процес використання і розповсюдження інформації. Проблема дотримання принципів академічної доброчесності в освітній та науково-дослідницькій сфері останнім часом набула суттєвої актуальності. Недотримання принципів академічної доброчесності в теперішній час стало предметом дискусій наукових кіл, політиків, урядовців, а також викладачів і здобувачів усіх освітніх рівнів.

Оскільки недоброчесність є соціальною категорією, то відповідно є очевидним те, що його поширення практикується в усіх країнах світу, з окремими кількісними та якісними характеристиками. Українська практика виявлення академічної недоброчесності є не менш проблемною. І головна проблема цього полягає в тому, що окрім того, що в середньому 90% здобувачів освіти використовують плагіат в різних його

формах, суспільство ще не зовсім усвідомлює проблему і небезпеку, яку може спричинити недотримання принципів академічної доброчесності.

Дотримання принципів академічної доброчесності розпочинається з кожного з нас, зокрема: вихованців і вихователів дитячих садочків, учнів шкіл і їх батьків, вчителів школи, директора, працівників освітніх органів. Слід відмітити також, що дослідження інформаційних джерел наштовхує на думку, що далеко не усі учасники освітнього процесу розуміють і відповідно дотримуються принципів академічної доброчесності: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та відваги до дій. Досить часто батьки і вчителі вважають, що принципів академічної доброчесності мають дотримуватися лише вищі освітні заклади. І саме тому такі молоді люди, які надалі приходять на навчання у вищі навчальні заклади продовжують порушувати принципи академічної доброчесності, яку експериментували в шкільних закладах освіти. Підтвердженням цього є наявність фактів негативної практики поширення академічної доброчесності у вітчизняних закладах вищої освіти.

Питання академічної доброчесності з точки зору Європейських країн застосовується як загальнонаціональна безпека країни, що забезпечується довірою до результатів наукових досліджень і якості освітнього процесу.

Україна привернула свою увагу на принципи дотримання академічної доброчесності через мету приєднатися до світових та європейських стандартів, результатами чого є оприлюднене викриття значних прикладів недотримання академічної доброчесності. З моменту набрання чинності нового «Закону про Освіту», принципи академічної доброчесності є однією із складових освітнього процесу. Недотримання принципів академічної доброчесності є порушенням такого закону і може бути наслідком повторного проходження оцінювання,

дискваліфікацією написаного дослідження, ліквідацією вченого звання, наукового ступеня.

Але слід відмітити, що багато науковців цим не переймаються. За результатами досліджень шляхом опитування, щодо дотримання принципів академічної доброчесності виявлено результати – близько 95 % опитаних стверджували, що використовували під час навчального процесу запозичення інших авторів, а також списування, посилаючись на обмежений термін у виконанні наукових праць і досліджень. При цьому кожний з нас бажає відвідати лікаря, який не списував, користуватися транспортними засобами створеними і гарантованими безпекою власними розробками окремих авторів.

Саме тому дотримання принципів академічної доброчесності є досить актуальним в умовах сьогодення. При умові дотримання всіма учасниками освітнього процесу принципів академічної доброчесності дасть можливість в майбутньому уникнути існування такого явища, як «академічна недоброчесність».

З вище викладеного можна зробити висновок, що необхідність дотримання принципів академічної доброчесності полягає в тому, що вона є однією із складових реформації вітчизняної освіти. А найдієвішим методом досягнення дотримання принципів академічної доброчесності є оприлюднення академічних чеснот, дотримання індивідуальної відповідальності у діяльності наукових кіл через дотримання законодавчих нормативно-правових актів, морально-ціннісних якостей. На думку багатьох дослідників в сфері досліджень з недотриманням принципів академічної доброчесності, уникання з її недотриманням необхідно започаткувати ще з відвідування дитячого садочка, школи а далі, поетапно, і зі студентської спільноти, коли юний здобувач отримує базові знання, обирає майбутній фах і планує свою професійну діяльність в майбутньому за вибраним фахом. Саме від сприйняття того, як

сформує своє уявлення кожний окремий учень в школі, а в майбутньому і здобувач вищої школи необхідність власної, а не запозиченої праці при формуванні окремих самостійних завдань, залежить в майбутньому успіх його життєвих досягнень, а поряд з цим і квітуче майбутнє нашої держави в загальному.

Список використаних джерел та літератури:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (редакція від 09.08.2019).
2. Андрущенко В. Академічна недоброчесність як виклик інтелектуальній спроможності нації // Дзеркало тижня. – 23 червня – 6 липня 2018. – вип. 24-25.
3. Академічна доброчесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – К., 2016. – 234 с.
4. Рижко О. М. Плагіат у соціальнокомунікаційному вимірі початку ХХІ століття: природа явища та історія боротьби. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.01 «Теорія та історія соціальних комунікацій». – Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, Київ, 2017.

УДК 378.14:177(477)

О.А. Золотарьова,
ад'юнкт-професор МКА
(м. Одеса)

ВПРОВАДЖЕННЯ КОДЕКСІВ ЧЕСТІ В ОДЕСЬКОМУ ІНСТИТУТІ МАУП ЯК ЗАПОРУКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

Olena Zolotarova,
associate professor of the Department of Legal Disciplines of the
Odesa Institute of PJSC «MAUP University»,
adjunct of the International Personnel Academy

IMPLEMENTATION OF HONOR CODES IN THE ODESSA INSTITUTE OF MAUP AS A GUARANTEE OF THE ACADEMIC HONESTY OF EDUCATION SEEKERS

***Анотація.** Розглянуто практику впровадження Кодексів честі окремих академічних груп Одеського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» і визначено роль таких групових проєктів для стимулювання дотримання принципів академічної доброчесності.*

Вступ. Важливою складовою внутрішньої системи забезпечення якості у закладах вищої освіти (ЗВО) є університетська система забезпечення академічної доброчесності, яка визначає світові стандарти здійснення освітньої та наукової діяльності здобувачами вищої освіти, науково-педагогічними працівниками та адмінперсоналом університету і створює середовище нетерпимості до порушень академічної доброчесності та етичних правил академічної спільноти. В українських ЗВО стало трендом, виконуючи

рекомендації Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні SAIUP, зважаючи на успішний закордонний досвід, втілювати власні Кодекси академічної доброчесності, Етичні кодекси, Кодекси корпоративної культури, Кодекси честі університету тощо. Ці кодекси розробляються робочими групами, схвалюються Вченою радою та органами студентського самоврядування і вводяться в дію наказами ректорів. У основу їх розробки покладено етичні принципи у вищій освіті, зазначені Радою Європи в статті «Етична поведінка учасників освітнього процесу» [1] та рекомендаціями щодо впровадження етичних кодексів в українських вишах [2]: доброчесність (integrity, що дослівно не перекладається), чесність, правда, прозорість, повага до інших, підзвітність, справедливість, рівність та соціальна справедливість, демократичне управління, якісна освіта, самовдосконалення та вдосконалення системи, інституційна автономія, міжнародна співпраця в освіті.

Постановка проблеми. Етичні кодекси окремих професій з'явилися в Україні в процесі і після відновлення незалежності: Етичний кодекс психолога (1990), Етичний кодекс ученого України (2009), Етичний кодекс лікаря України (2009), Кодекс суддівської етики (2013), Етичний кодекс вчителя (проект, 2013), Правила етичної поведінки поліцейських (2016), Етичний кодекс лікаря України (оновлена версія, 2021) та інші. Деякі заклади вищої освіти (ЗВО) прийняли Етичні кодекси для академічної спільноти одними з перших, наприклад – Кодекс професійної етики та організаційної культури працівників і студентів ХНЕУ (2008). Проте ЗВО масово почали розробляти і приймати Кодекси доброчесності, Етичні кодекси і т.і. лише кілька років тому, після початку втілення інституту академічної доброчесності в практику українських університетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мережа ІНТЕРНЕТ рясніє різноманітними Етичними кодексами,

Кодексами честі тощо різних вишів України та інших країн світу. Цікаві факти про перший Кодекс честі надає проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні SAIUP [3]. Окремі питання щодо Етичних кодексів у контексті академічної доброчесності досліджували Л. Кожекіна, О. Петуніна, О. Слободянюк, В. Ткаченко, Т. Фініков, О. Цокур та інші науковці.

Мета нашого невеликого дослідження – узагальнити практику розробки Кодексів честі груп Одеського інституту МАУП та довести їх значення для встановлення високого рівня академічної культури і дотримання норм академічної доброчесності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одеський інститут ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (далі – Одеський інститут МАУП) розробив свій Етичний кодекс Інституту в 2019 році. Розробці тексту, до якої долучились представники всіх кафедр, Психологічної служби, Студрада і Студентське наукове товариство (СНТ) Одеського інституту МАУП, передувало вивчення структури і змісту Етичних кодексів КНЕУ імені Вадима Гетьмана, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Харківського національного економічного університету, Запорізького державного медуніверситету, Кодексу академічної доброчесності МАУП [4]. Останній Кодекс стосується кожного студента і викладача, працівника усіх структурних підрозділів МАУП, зокрема Всеукраїнського університету МАУП, до якого відокремленим підрозділом входить і Одеський інститут. Кожний студент і викладач, долучаючись до академічної спільноти Інституту, підписує Декларацію академічної доброчесності, бланком якої завершується зазначений Кодекс. Це нагадує «клятву Гіппократа» і покликано підвищити відповідальність особи за обітницю дотримуватись етичних норм і академічної доброчесності.

Разом з тим, колектив Інституту визнав необхідним прийняти свій власний Етичний кодекс Одеського інституту [5]. Є різні типи Етичних кодексів, Кодексів честі: одні з них стосуються всього колективу академічної спільноти, як, наприклад, Кодекс етики академічних взаємовідносин та доброчесності Національного транспортного університету (2020); інші стосуються лише певної групи учасників, як, наприклад, Етичний кодекс викладача ВСП Інституту інноваційної освіти КНУБА (2020). Одеський інститут МАУП зробив єдиний Етичний кодекс Інституту, проте з двох частин: Етичний кодекс науково-педагогічного працівника і Етичний кодекс здобувача, які ґрунтуються на наступних принципах:

1. Законопорядність – викладач та студент дотримується Конституції України, чинного законодавства України та документів Одеського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

2. Чесність – правдивість, принциповість, вірність взятим зобов'язанням, щирість перед іншими та перед самим собою, неприйнятність неправди, академічна доброчесність.

3. Ввічливість – уміння привітно, чемно та доброзичливо поводити себе з іншими людьми.

4. Взаємоповага – шанобливе ставлення до студентів, колег, викладачів, повага до їх поглядів, переконань та індивідуальності.

5. Толерантність – терпиме ставлення до думок, поглядів, переконань інших.

6. Справедливість – неупереджене ставлення до інших осіб та виконання своїх обов'язків, рівність студентів, викладачів, незалежно від віку, особливостей характеру, здібностей, статі, раси, національності, віросповідання, соціального стану, політичних поглядів, місця проживання, громадянства та інших ознак, включаючи матеріальне становище.

7. Патріотизм – шанобливе ставлення до державної мови, Гімну, Прапора і Герба України, а також символіки Одеського інституту та ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

8. Об'єктивність – здатність розглядати питання, що є предметом дискусії, відсторонено, незважаючи на особисті вподобання чи вигоду.

9. Партнерство – взаємодія між студентами та викладачами задля вирішення спільних задач, які виникають в освітньому процесі.

10. Розвиток та зростання – прагнення до самовдосконалення, професійного, особистісного, творчого, духовного розвитку.

Якщо в основних положеннях другої частини для здобувача вищої освіти передбачено 18 пунктів етичних зобов'язань і академічної відповідальності, то в першій частині для викладачів Кодекс містить норми етичної поведінки науково-педагогічного працівника стосовно: професії, студентів, колег, наукової діяльності, навколишнього середовища. Для виконання завдань щодо застосування експертних перевірок і відповідальності порушників норм Кодексу створено Етичну експертну комісію на чолі з заступником директора Інституту, до якої увійшли представники кафедр, вчений секретар, студенти, що представляють СНТ і Студраду. Склад Комісії періодично оновлюється.

При вивченні дисциплін «Академічні студії», «Основи академічного письма» студенти при освоєнні положень про академічну доброчесність, зокрема, вивчають зміст Кодексу академічної доброчесності МАУП і Етичного кодексу Одеського інституту МАУП і підписують Декларацію академічної доброчесності. Втім, зважаючи на існуючий практичний досвід університетів, викладачі зазначених дисциплін запропонували реалізацію *групових проєктів* до заліку з дисципліни – розробку і презентацію навчальною групою «Кодексу честі нашої групи»,

за яким студенти групи зобов'язуються жити до завершення навчання за певною Освітньою програмою.

Практика підготовки групового проєкту наступна:

1. Викладач готує методичні рекомендації щодо проєкту.
2. Група на занятті обирає проєктну групу мінімум з трьох осіб, яка обирає лідера, вивчає досвід інших закладів освіти, готує проєкт тексту і залучає до цього інших студентів групи.

3. З проєктом ознайомлюється викладач і дає певні поради щодо його вдосконалення.

4. Проєктна група із залученням інших членів академічної групи готує презентацію проєкту.

5. На останньому семінарсько-практичному занятті напередодні заліку лідер групи, або вся проєктна група, або окремі студенти групи захищають проєкт, презентуючи його, за підсумками чого публічно виставляються бали за індивідуальну роботу, враховуючи внесок кожного в цей груповий проєкт.

Зазвичай, такі презентації проходять на високому рівні, студенти ставляться до цієї події з емоційним піднесенням, творчим натхненням, відчувається серйозне ставлення до змісту Кодексу честі, повне розуміння відповідальності за порушення етичних норм і правил академічної доброчесності, бо за семестр студенти глибоко засвоїли матеріал з дисципліни.

Презентовані групами Кодекси честі різняться один від одного, мають своє оформлення і структуру. Наприклад, «Кодекс честі групи 2 курсу спеціальності Право»*(2022) складається з Преамбули і 6 розділів: 1. Загальні положення. 2. Обов'язки нашої групи. 3. Чого слід уникати. 4. Наші права. 5. Принципи. 6. Санкції. Зокрема, у Розділі 3 зазначено, що студенти мають уникати:

- 3.1 Будь-якого порушення вимог академічної доброчесності;

3.2 Дискримінації щодо інших людей на підставі іншої релігії, а також за національною, расовою, статевою чи іншою приналежністю;

3.3 Загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам;

3.4 Проявів усіх форм непорядної поведінки, що здатна завдати шкоди репутації студентства або авторитету МАУП, у тому числі від недозволеного використання символіки МАУП, її назви або назви будь-яких її структурних підрозділів у корисних цілях;

3.5 Вживання, виготовлення чи розповсюдження будь-яких наркотичних речовин та алкогольних напоїв;

3.6 Застосування насильства стосовно інших студентів, крім випадків необхідної самооборони;

3.7 Сексуальних домагань;

3.8 Спізнення на навчальні заняття або пропусків без поважної на те причини;

3.9 Навмисного пошкодження майна Інституту та інших проявів вандалізму на його території;

3.10 Брати без дозволу або псувати бібліотечні та інші книги та навчальні матеріали*.

Бачимо, що деякі з цих позицій звучать незвично, але зрозуміло, що вони не списані з інших Кодексів.

Іншим був «Кодекс честі групи 1 курсу спец. Менеджмент»*(2021), що включив Преамбулу, яка пояснює, що таке Кодекс честі і які були перші Кодекси честі в США, як це явище виникло в Україні, і три Розділи: 1. Загально-моральні принципи. 2. Етичні принципи. 3. Правила етичної поведінки студента. До останніх належать обов'язки:

- « - Дотримуватися моральних норм.
- Вести здоровий та активний спосіб життя.
- Поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне

становище, расову приналежність, релігійні та політичні переконання.

- Дотримуватися принципів та правил академічної доброчесності.

- Дотримуватися вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів Академії та Інституту.

- Дотримуватися високого рівня культури спілкування, бути привітним, не підвищувати голосу під час спілкування.

- Не відповідати образою на образи – з метою мирного вирішення наявного конфлікту.

- Своєю діяльністю сприяти розвитку Інституту та Академії, брати активну участь в роботі органів студентського самоврядування, в інститутських наукових, виховних та святкових заходах, у благодійних акціях.

- Рекламувати кращі традиції Інституту та групи у спілкуванні з іншими організаціями та особами»*.

Дещо відрізняється «Кодекс честі 1 курсу спеціальності Психологія»* (2021), який складається з Преамбули і двох Розділів: 1. Загальноморальні принципи. 2. Правила етичної поведінки студента. Найбільш цікавою в цьому груповому проєкті вбачається Преамбула: «Ми навчаємося у Одеському інституті «Міжрегіональної Академії управління персоналом». Це вищий начальний заклад, який був заснований ще у 1998 році. Спеціальність, яку ми обрали – психологія, адже це надзвичайно цікава і корисна професія, за допомогою якої ми зможемо допомагати людям і робити нашу країну ще кращою. В нашій групі навчаються розумні та виховані студенти, адже ми притримуємося Кодексу академічної доброчесності МАУП, Етичного кодексу нашого Інституту та Кодексу честі нашої групи. Кодекс честі нашої групи встановлює загальноморальні принципи та правила етичної поведінки студентів». Викладач навіть не втрутився в текст, залишивши в ньому «ВНЗ» замість

«ЗВО», щоб не порушити творче створіння 17-річних членів академічної родини Інституту.

У поточному навчальному році очікується прийняття ще трьох Кодексів честі груп, що вивчають дисципліни «Академічні студії» та «Основи академічного письма».

Групова робота над створенням Кодексу честі демонструє інтерес, високу активність і творчий підхід студентів, має не лише навчальну, а й виховну мету і спонукає здобувача, який доторкнувся до питань високої етики і академічної доброчесності, намагатися бути доброчесним не лише в питаннях освіти і студентської науки, але і в інших сферах життя.

Висновок. Практика створення групових проєктів «Кодекс честі нашої групи» доводить, що розробка Кодексу честі є одночасно показником знань з дисциплін «Академічні студії», «Основи академічного письма», вмінь написання ділового тексту, розуміння змісту академічної культури і доброчесності, навичок працювати в команді та робити публічні презентації, а також елементом творчості і арт-терапії, що дуже важливо в умовах психологічної напруги під час пандемії коронавірусу Covid-19 та кривавої агресії росії в Україні.

** Цитати та інформація про Кодекси честі груп Одеського інституту взято з електронного архіву кафедри правових дисциплін Одеського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП».*

Список використаних джерел і літератури:

1. European Programme «Етична поведінка учасників освітнього процесу». URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680692398> (дата звернення: 29.09.2022).

2. Стадний Є. Деякі рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах. URL:

file:///C:/Users/MAUP12/Desktop/%D0%9D%D0%B0%20%D1%81%D0%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96.pdf (дата звернення: 29.09.2022).

3. П'ять цікавих фактів про академічну доброчесність. Проект SAIUP. URL: <https://saiup.org.ua/novyny/p-yat-tsikavyh-faktiv-pro-akademichnu-dobrochesnist/> (дата звернення: 29.09.2022).

4. Кодекс академічної доброчесності ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», 2019. URL: file:///C:/Users/MAUP12/Desktop/%D0%9D%D0%B0%20%D1%81%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%20%D0%B7%20%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4.%20%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96/%D0%9C%D0%90%D0%A3%D0%9F%20kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf (дата звернення: 29.09.2022).

5. Етичний кодекс Одеського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2019. URL: <http://odessamaup.pp.ua/> (дата звернення: 29.09.2022).

УДК 378.1

Л.В. Ілійчук,
кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Івано-Франківськ)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ACADEMIC INTEGRITY AS AN INSTRUMENT OF THE QUALITY ASSURANCE OF HIGHER EDUCATION

Інтеграція України у єдиний європейський простір вищої освіти визначає необхідність постійного удосконалення національної системи вищої освіти, підвищення її якості відповідно до міжнародних стандартів і сучасних викликів глобалізованого швидкозмінного світу. Спираючись на вимоги Болонського процесу щодо входження у європейський освітній простір, державна політика нашої країни спрямовується на забезпечення якості вищої освіти, що знаходить своє втілення у нормативних документах. Зокрема, Законом України «Про вищу освіту» визначено систему забезпечення якості вищої освіти в Україні, яка складається із систем внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти та системи забезпечення якості діяльності НАЗЯВО і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти [1]. Беззаперечно, що інтерес до проблеми забезпечення якості вищої освіти викликаний підвищеними вимогами до підготовки конкурентоспроможних фахівців для потреб ринку праці. Саме тому якість вищої освіти проголошена національним пріоритетом, а пошук шляхів її покращення є першочерговим завданням державної освітньої політики.

Важливим і дієвим інструментом забезпечення якості вищої освіти є академічна доброчесність. Механізми

дотримання академічної доброчесності й процедури протидії її порушенням визначаються нормативно-правовою базою, імплементовані у внутрішні програмні документи і статутні принципи закладів вищої освіти. Так, Законом України «Про освіту» академічну доброчесність визначено як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання і провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2]. Законом визначено ключові принципи дотримання академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу, окреслено види порушень й передбачену відповідальність за їх вчинення.

Вагому роль у забезпеченні якості вищої освіти в Україні відіграє Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, основною місією якого є роль каталізатора позитивних змін у сфері вищої освіти й формування культури її якості. Одним із важливих напрямів діяльності Національного агентства є поширення політики дотримання стандартів і вимог академічної доброчесності й нетерпимості до її порушення. З цією метою НАЗЯВО розроблено ряд документів, зокрема Кодекс академічної доброчесності, створено Комітет з питань етики. На сьогодні Національне агентство є членом Міжнародного центру академічної доброчесності (International Center for Academic Integrity – ICAI), метою діяльності якого є боротьба із плагіатом й академічною недоброчесністю у вищій освіті, поширення культури доброчесності в академічних спільнотах різних країн світу.

Сучасні університети долучаються до світових та європейських стандартів забезпечення якості вищої освіти й дотримання принципів академічної доброчесності. Так, у 2016 році Американськими Радами з міжнародної освіти за сприяння Міністерства освіти і науки України та підтримки Посольства

США був започаткований Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні (**Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project** – SAIUP), учасниками якого стали десять українських закладів вищої освіти. Ініціатива була спрямована на інтеграцію принципів академічної доброчесності у систему вищої освіти, поширення кращих її практик на українські реалії, створення суспільної підтримки академічної доброчесності й університетської бази з академічної доброчесності із застосуванням міжнародних практик, виконання норм академічної доброчесності на рівні ЗВО й реформування системи вищої освіти на державному рівні.

У 2020 році Американські Ради з міжнародної освіти за сприяння Посольства США в Україні, Міністерства освіти та науки України, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти продовжили працювати над впровадженню нового проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (**Academic Integrity and Quality Initiative** – **Academic IQ**), учасниками якого є шістдесят ЗВО України. Проєкт має на меті інституалізацію принципів академічної доброчесності в освітньому середовищі закладів вищої освіти. Американські Ради співпрацюють із центрами внутрішнього забезпечення якості вищої освіти через надання інструментарію для опитування студентів і науково-педагогічних працівників, надання консультацій щодо шляхів підвищення культури академічної доброчесності у сучасних університетах [3, с. 7].

Відповідно до чинного законодавства, закладам вищої освіти надано право самостійно розробляти політику академічної доброчесності та проводити відповідні заходи щодо її впровадження у освітній процес і наукову діяльність здобувачів освіти. У контексті цієї наукової розвідки розкриємо механізми та інструменти дотримання принципів академічної доброчесності і формування культури якості вищої освіти у Прикарпатському національному університеті імені Василя

Стефаника. Так, *політика* та *процедури* забезпечення *академічної доброчесності* визначаються Кодексом честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Положенням про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника встановлює морально-етичні принципи і правила поведінки, якими повинні керуватися особи, що навчаються й працюють в університеті, визначає види академічної відповідальності учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності. Кодекс честі затверджується Конференцією трудового колективу університету, а порушення його принципів та норм передбачає накладання різних санкцій академічного і дисциплінарного характеру, включно з відрахуванням чи звільненням з університету. З метою подолання проявів академічної недоброчесності усі учасники освітнього процесу укладають відповідні декларації, зокрема, Декларацію про дотримання академічної доброчесності здобувачем освіти та Декларацію про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічним працівником.

В університеті діє Комісія з питань етики та академічної доброчесності, яка здійснює загальний моніторинг і контроль за дотриманням членами університетської спільноти норм та принципів Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Комісія з питань етики та академічної доброчесності є вищою апеляційною інстанцією, діяльність якої спрямована на розгляд заяв про порушення

Кодексу честі і надання пропозицій адміністрації університету (факультетів, інститутів, коледжу) щодо накладання відповідних санкцій. До складу Комісії входять представники від органів самоврядування здобувачів освіти, науково-педагогічні працівники від трудового колективу університету, представники первинної профспілкової організації працівників ЗВО. Склад Комісії обирається Конференцією трудового колективу університету за поданням Вченої ради шляхом рейтингового голосування терміном на 2 роки. Діяльність комісії регулюється Положенням про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, яке створене на підставі законодавства України, Статуту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, українського і міжнародного досвіду запобігання плагіату, регулює застосування загальних засад і правил наукової етики, академічної доброчесності у письмових роботах й наукових дослідженнях. Це положення визначає впровадження практики належного цитування шляхом визначення сутності і форм плагіату, інших видів порушень академічної доброчесності, методів запобігання його поширенню, процедури розгляду і фіксування фактів академічного плагіату та інших видів порушень академічної доброчесності, а також наслідків його вчинення. Положення містить рекомендації щодо попередження академічного плагіату та інших видів порушень академічної доброчесності в

освітньому процесі і науковій діяльності здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Отже, академічна доброчесність є одним із найактуальніших пріоритетів державної освітньої політики і посідає важливе місце у системі забезпечення якості вищої освіти як на системному, так і на інституційному рівнях. Стратегічні документи і політики у галузі забезпечення якості вищої освіти визначають перехід до прозорих та відкритих процедур дотримання принципів і стандартів академічної доброчесності у сучасних університетах України.

Список використаних джерел та літератури:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 16.10.2022).
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 16.10.2022).
3. Iiichuk L. Academic integrity as a component of the quality assurance system of higher education. *Гірська школа Українських Карпат*. 2021. № 25. С. 5–8. doi: 10.15330/msuc.2021.25.5-8.

В.В. Негоруй,
викладачка
(м.Хмельницький)

СКЛАДОВІ «АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ»

Важливим завданням закладів освіти є не лише проведення освітньої діяльності, але і дотримання усіма учасниками освітнього процесу академічної доброчесності.

Термін «академічна доброчесність» є досить складним, бо охоплює загальну академічну культуру закладу вищої освіти, внутрішню культуру людини, духовну культуру, має системний характер стосовно норм, цінностей, правил, традицій написання наукових робіт, етичної відповідальності за наслідки власних досліджень. Академічна доброчесність є складним міжпредметним визначенням, яке поєднало в собі моральні норми і етичні правила поведінки всіх учасників освітнього процесу. Існує комплекс моральних чинників, які спонукають заклад вищої освіти до боротьби з різними проявами академічної не доброчесності [1].

Згідно Закону України «Про освіту», пункту 1 статті 42: Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

Також цей закон пункт 5 статті 42 визначає, що за порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності, а саме:

– відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;

- позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання;
- відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи обіймати визначені законом посади.

Так, Міжнародний центр академічної доброчесності при Ратлендському інституті етики та Університет Клемсон в Південній Кароліні розробили документ «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» (Fishman 2012) [3]. Згідно з цим підходом, академічна доброчесність ґрунтується на шести фундаментальних цінностях:

- чесності;
- довірі;
- справедливості;
- повазі;
- відповідальності;
- мужності.

Усі ці цінності взаємопов'язані між собою, адже без довіри не можливо бути чесним, без відповідальності - не бути повазі, а почуття справедливості породжує мужність.

Чесність повинна бути присутня та стосуватися усіх учасників освітнього процесу, не зважаючи на виконувану роботу (реферат, контрольна робота, домашнє завдання, тощо). Адже інформація використовується авторів, які вивчали дану тему, тому висловлюючи усю повагу до дослідника необхідно вказувати конкретно автора даної роботи.

Крім того, не потрібно боятися висловлювати свою точку зору стосовно досліджуваної теми і саме це породжує ту мужність яка і є однією із цінностей академічної доброчесності. Не вміння копіювати когось чи привласнювати чийсь результати роботи, а вміння відстоювати власні погляди та переконання робить нас відважними та сміливими.

Дуже важливо відвертати та протистояти розповсюдженню основ, які зароджують в академічній сфері зручних умов для поширення академічної не доброчесності і не лише її ознак а й окремих виявлень. Необхідно впроваджувати не тільки покарання, а й сформувані умови за яких учасники освітнього процесу не вдавалися б до академічної нечесності. Вміння бути чесним та відповідальним, з повагою ставитись до думок інших людей, дотримуватися норм академічної поведінки – це компоненти, які складають поняття академічної доброчесності.

Отже, поняття «академічна доброчесність» є всебічним і стосується усіх учасників освітнього процесу. Кожна сторона мусить чесно признати свою погрішність, відповідально ставитися до дослідження, належним чином цитувати роботи інших.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бача Н. Н., Бахус Р. і Набхані М. Погляди старшокласників на академічну доброчесність. Наукові праці в галузі освіти. 2012. 27 (3). С. 365–381.
2. Про освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Фундаментальні цінності академічної доброчесності: пер. з анг. Міжнародний центр академічної доброчесності, 2019. 39 с.

Л. Михальчук,
вчитель – дефектолог
(Житомирська обл.)

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ - ЄДНІСТЬ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ДИРЕКТОРА ЗДО

На сьогоднішній день в Україні відбувається реформа освіти, і дошкільної в тому числі. Завдяки цьому освітнє середовище має стати більш демократичним і особистісно-орієнтованим. Перебудова ланки дошкільної освіти стосується багатьох проблем, серед яких особливе місце належить проблемі формування висококваліфікованих педагогічних кадрів, зокрема фахівців нового рівня, педагогів-майстрів, які досконало володіють професійними вміннями та цінностями.

З огляду на це, актуальним стає питання – підготовка компетентної, висококультурної, особистості педагога, що розвивається, людини здатної виконати сучасні вимоги на найвищому рівні, якій притаманна академічна доброчесність.

Актуальність теми полягає в тому, що погляди на стилі організації освітнього процесу досить сильно різняться в дошкільних установах в порівнянні з установами вищих закладів освіти.

Кожна людина у своїй сфері діяльності хоче досягти кращих результатів бачити приховані можливості, вийти за межі існуючих стереотипів і звичних способів вирішення.

Сучасні керівники ЗДО мають бути професіоналами своєї справи з активною громадянською позицією, стійкими моральними орієнтирами та гуманістичним світоглядом і т.д.

Справедливість, чесність, повага, відповідальність є однією з умов становлення професійної самосвідомості,

ідентичності, ефективної професійної діяльності фахівця дошкільної ланки.

Розглядаючи структуру професіоналізму керівника ЗДО як єдність його компонентів, педагоги оцінюють за основними критеріями.

Основними трьома показниками особистісного критерію є такі професійні якості особистості: якості інтелекту і креативності (гнучкість; передбачливість; широта наукового світогляду; різноманітність оцінювання подій і явищ світу; готовність сприйняти незвичайну інформацію; вміння оцінювати й розуміти події в термінах минулого (причин) і майбутнього (наслідків); орієнтація на з'ясування суттєвих, об'єктивно необхідних аспектів подій і явищ навколишнього світу; схильність мислити категоріями ймовірного у межах ментальної моделі «якби»); якості, пов'язані зі ставленням до праці (працелюбність, уважне ставлення до обов'язків, творчий підхід в роботі); якості, які характеризують загальний стиль поведінки і діяльності (дисциплінованість, самостійність, дотримання слова, авторитетність, енергійність) [4].

На думку педагогів, які працюють в дитячому садку, сучасний директор має бути більш емпатійним; конгруентним; володіти стилем теплої, неформального спілкування з колегами та завжди готовий співчутливо відгукнутися на їх безпосередні потреби і т.д.

Ці цінності складають головну, відносно неспецифічну динамічну основу продуктивності всіх аспектів професійної діяльності і загального благополуччя людей в колективі, обумовлюючи гармонійний розвиток педагогів в досягненні професіоналізму.

Педагогічна професія вимагає особливої уважності і чутливості до постійно оновлюваних тенденцій суспільного буття, здатності до адекватного сприйняття потреб та вимог суспільства, а, відтак, відповідного коригування своєї роботи.

Ця здатність має особливу значущість за сучасної постіндустріальної, інформаційної доби, і потребує від особистості багатьох принципово відмінних від попередніх навичок, умінь, мислення та відповідної академічної доброчесності.

Таким чином, особистість з педагогічною культурою – максимально відкрита до подій і процесів соціальної дійсності, до особливо злободенних потреб та завдань людського життя, володіє перспективною, комунікативною та інтерактивною сторонами спілкування які формують у директора ЗДО професійно-комунікативні якості [3, с.84].

Педагогічна культура є орієнтованою і комплексною характеристикою, яка охоплює систему духовних цінностей і норм, якими свідомо керується педагог і які набувають дійового сенсу в його професійній діяльності [6, с.12].

Визначаючи особливості професійної культури педагога, Л. В. Мардахаєв вказує на наявність у ній внутрішньої і зовнішньої складових. До внутрішніх компонентів культури належать особистісні якості, які поєднують в собі раціональні, емоційно-вольові й моральні властивості людини. Зовнішня складова характеризується повсякденними педагогічними проявами фахівця, зумовленими його внутрішнім ставленням до об'єкту роботи. Вона виявляється проявляється в його вчинках, поведінці, поважливому ставленні до підлеглих, прагненні надати йому необхідну допомогу [2, с.231-245].

Практичне вирішення завдань сучасної освіти, зокрема, дошкільної, можливе за умови належної підготовленості керівників, здатних ефективно здійснювати управління закладом, організовувати діяльність особистості, групи, колективу в складних умовах сьогодення.

На думку А. С. Макаренка, оволодіння всіма аспектами спілкування формують у директора навчального закладу такі професійно-комунікативні якості, як: порядність, гнучкість у

стосунках, справедливість, відповідальність, повага до людей, вимогливість до підлеглих, які потрібні йому для успішної управлінської діяльності, для взаєморозуміння в колективі, для чіткого виконання педагогами поставлених перед ними завдань, визначених у програмних документах [1].

Отже, сучасний керівник має бути людиною високої культури та всебічної освіченості, мати широкий світогляд, духовне багатство, моральне обличчя, знаходити рішення в будь-яких професійних та життєвих ситуаціях.

Список використаних джерел та літератури:

1. Макаренко А.С. Методика виховної роботи. – К.,1990. – 120 с.
2. Мардахаєв Л.В. Педагогічна культура соціального працівника // Соціальна педагогіка. – М.: ВЛАДОС, 2002. – 272 с.
3. Шкурко Я. Комунікативні характеристики жінки-директора: вплив на особливості управлінської взаємодії // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2004. – №4. – С. 80-85.
4. Зязюн І.А. Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф., та ін. Педагогічна майстерність: Підручник. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.
5. Стрельников В. Ю. Критерії професіоналізму вчителя. Педагогічний вісник. 1997. № 3. С. 4–5.
6. Гриньова В.М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний і методичний аспект): Автореф. дис. д.п.н. – К.,2001. – 45 с.

Г.І. Оліх,
старший викладач
(м.Хмельницький)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ФУНДАМЕНТ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Якщо вчитель не вкладає себе,
власних цінностей у роботу,
та сумлінно не виконує своїх обов'язків,
– чому учні повинні це робити?
Пол Веллстоун [1]

Поняття «академічної доброчесності» було закладено в освітній та науковій діяльності українських вищих навчальних закладів з прийняттям у 2017 році закону України «Про освіту».

Відповідно до статті 42 даного закону «академічна доброчесність» трактується як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

Чесність утворює незамінну основу академічної доброчесності та є передумовою повноти усвідомлення довіри, справедливості, поваги та відповідальності. Навчаючи викладачі повинні бути чесними як із собою так і зі своїми студентами. Заклади освіти також повинні взяти на себе зобов'язання бути чесними зі студентами, викладачами, персоналом.

У світовій навчальній практиці виокремлюють наступні способи демонстрації чесності:

– бути правдивими перед собою та студентами;

- обов’язково вказувати власника твору (тобто музиканта, автора, художника, тощо);
- наводити тільки перевірені фактичні докази;
- прагнути об’єктивності при викладанні матеріалу, враховувати усі сторони і бути неупередженим.

Поняття академічної доброчесності також тісно пов’язано і з поняттям відповідальності.

Кожен член академічної спільноти – студент, викладач, адміністрація навчального закладу – мають відповідати перед собою та один за одного, надихаючи інших підтримувати стандарти академічної доброчесності.

А також, працювати над тим, щоб навчальний процес, політика закладу та навіть джерела фінансування його діяльності узгоджувалися з місією установи та довгостроковим баченням її розвитку в майбутньому.

Способи демонстрації відповідальності представлені на рис.1

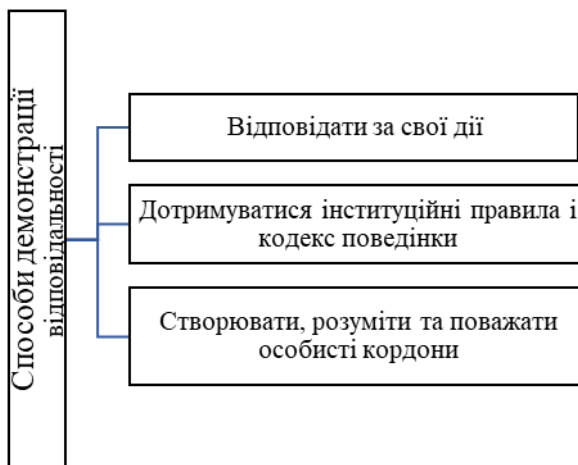

Рис.1 Способи демонстрації відповідальності [1]

Отже, академічна доброчесність в Україні стає трендом, адже її дотримання покращує репутацію ЗВО, та і в цілому – забезпечує зростання авторитету української освіти у світі.

Список використаних джерел та літератури:

1. International Center for Academic Integrity [ICAI]. (2021). The Fundamental Values of Academic Integrity. (3rd ed.). URL: <https://www.academicintegrity.org/the-fundamental-values-of-academic-integrity>.
2. Закон України "Про освіту", URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

УДК 378.2:811:174.7(477.43)

О.О. Рогульська,
доктор педагогічних наук,
(м.Хмельницький)

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ
ДОБРОЧЕСНОСТІ
У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ
МОВ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

**IMPLEMENTATION OF ACADEMIC INTEGRITY
PRINCIPLES
IN THE TRAINING OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE
TEACHERS OF KHMELNYTSKYI NATIONAL
UNIVERSITY**

У статті 42 Закону України «Про освіту» поняття «академічна доброчесність» визначається як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Порушенням академічної доброчесності вважається: *академічний плагіат* – оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства; *самоплагіат* – оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів; *фабрикація* – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях; *фальсифікація* – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що

стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень; *списування* – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання; *обман* – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; *хабарництво* – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі; *необ'єктивне оцінювання* – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання [3].

Серед інших проявів академічної недоброчесності у Рекомендаціях щодо забезпечення принципів академічної доброчесності, зазначені наступні: *примусові благодійні внески та примусова праця* – примус студентів сплачувати гроші чи виконувати певну працю під загрозою зумисно завдати шкоди інтересам та правам студента у навчанні, побуті чи інших питаннях; *непотизм та перевищення повноважень* – використання родинних зв'язків чи службового становища для отримання переваг у навчальній, позанавчальній, науковій чи адміністративній сфері [6].

Крім того, у Рекомендаціях щодо забезпечення принципів академічної доброчесності окреслено три практичні напрями, зміни в яких можуть забезпечити підвищення якості освітньої діяльності ЗВО України: 1) культивування академічної культури і доброчесності, шляхом впровадження в дію інституту Кодексу честі, яким мають бути обумовлені правила поведінки і роботи

студентів, викладачів та інших працівників університету; 2) збільшення кількості вибіркових дисциплін у навчальних планах, оскільки саме вільний вибір студента робить його вмотивованим до навчання, підвищує відповідальність за власний вибір, виявляє ступінь важливості запропонованої викладачем дисципліни і формує рейтингову оцінку діяльності викладача; 3) використання творчого потенціалу студентів і залучення їх до підготовки навчальних матеріалів, що використовуються в аудиторії. Довіра до творчих здібностей студентів, активна співпраця, ставлення до студента як до партнера у процесі пошуку знань можуть забезпечити успішну академічну діяльність [6].

Положення про дотримання академічної доброчесності в Хмельницькому національному університеті (далі ХНУ) передбачає дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними, педагогічними та науковими працівниками *(посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами вищої освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти) і здобувачами вищої освіти (самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної*

(наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації) [5].

Кодекс честі – це єдина система етичних правил для всієї академічної громади. Мета Кодексу честі – чітко прописати й довести до відома усіх учасників освітнього процесу інформацію: 1) про цінності, які сповідує академічна громада університету, й які визначають її ідентичність, 2) про прояви академічної недоброчесності та критерії їх визначення, 3) про покарання, передбачене за порушення Кодексу честі університету [6].

Згідно з Кодексом академічної доброчесності учасників освітнього процесу ХНУ, основними принципами та цінностями академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в університеті є: *законність* – дотримання кожним учасником процесу реалізації державної політики у сфері якості освіти законів у сфері освіти та стимулювання до цього інших; *правдивість* – прагнення до істини, вільне і відкрите поширення найкращих практик реалізації власної діяльності, їх безперервне надбання та збагачення; *справедливість* – неупереджене однакове ставлення до усіх учасників освітнього процесу позбавлене дискримінації та нечесності; *чесність та порядність* – системне уникнення проявів академічної недоброчесності під час реалізації власної діяльності; *відповідальність* – вміння брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності, виконувати взяті на себе зобов'язання, протистояти проявам академічної недоброчесності, подавати приклад гідної поведінки; *прозорість* – доступність та відкритість інформації, що стосується освітньої, науково-дослідної, інших видів діяльності в межах освітнього процесу; *повага та довіра* – співпраця з учасниками освітнього процесу на основі взаємоповаги до ідей, гідності інших, їх фізичного та психічного здоров'я, а також впевненості в чесності та чесноті один одного [4].

Освітньо-професійною програмою «Англійська мова і література» передбачено викладання дисципліни «Основи наукових досліджень», одним із завдань якої є підготовка студентів до написання дослідницьких робіт. В межах навчального курсу викладаються основи академічного письма та окреслюються вимоги до самостійних, аналітичних робіт студентів. Важливими інструментами протидії порушенням академічної доброчесності є «Електронний журнал», що містить результати поточного оцінювання здобувачів вищої освіти (доступ до журналів мають здобувачі вищої освіти, завідувач кафедри, керівний склад університету, які слідкують за об'єктивністю і своєчасністю виставлення оцінок); сервіси Anti-Plagiarism та Unicheck, які використовуються для перевірки курсових та кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти перед публічним захистом. У разі надання грифу вченої ради університету навчально-методичному виданню та друку його у редакційно видавничому відділі ХНУ обов'язковою є перевірка змісту видання на наявність академічного плагіату за допомогою системи Anti-Plagiarism. Перевірка на наявність плагіату здійснюється редакторами журналів, оргкомітетами конференцій, семінарів, сипозіумів тощо, які приймають до друку наукові публікації (у тому числі від здобувачів вищої освіти). У випадку виявлення понаднормативного відсотка плагіату у представлених матеріалах, вони повертаються авторам на доопрацювання. Після внесених виправлень процедура перевірки на наявність плагіату проводиться повторно. Усі наукові праці, навчально-методичні видання співробітників ХНУ розміщуються в репозитарії електронної бібліотеки [1].

Популяризація академічної доброчесності здійснюється шляхом роз'яснювальної роботи серед здобувачів вищої освіти щодо недопущення академічного плагіату в освітньому процесі і в наукових роботах, шляхом організації тренінгів з учасниками

студентських фокус-груп відділом забезпечення якості вищої освіти ХНУ з 2016 р. Навчальну дисципліну «Основи наукових досліджень» доповнено темами «Академічна доброчесність», «Об'єктивність та вірогідність інтерпретації результатів НДР», «Наукова ерудиція, плагіат», «Авторське право, співавторство»; в освітньому компоненті «Вступ до спеціальності» передбачено тему «Науково-дослідницька культура майбутніх учителів іноземних мов. Академічна доброчесність». На офіційній сторінці відділу забезпечення якості вищої освіти ХНУ створено анонімну електронну анкету для подання скарг і пропозицій щодо дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу; працює «Скринька довіри» [1]. Гарант освітньої програми, науково-педагогічні працівники, які забезпечують реалізацію освітньої програми, активно популяризують дотримання принципів академічної доброчесності серед студентів. Перед початком різних видів практики здобувачам вищої освіти пояснюються правила цитування та посилення на використані джерела [2].

Наукова бібліотека ХНУ організовує тематичні виставки, присвячені дотриманню академічної доброчесності, регулярно проводить курси академічного письма для студентів I курсу. Відтак, у ХНУ поступово формується середовище, що створює нульову толерантність до проявів академічної недоброчесності. Процес його формування регламентується Положенням про дотримання академічної доброчесності в ХНУ [1].

Відповідно до Положення про дотримання академічної доброчесності в ХНУ та Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу ХНУ основними видами відповідальності здобувача вищої освіти за порушення норм академічної доброчесності у навчанні є: повторне проходження контрольного заходу; повторне вивчення дисципліни. Крім того, до учасників освітнього процесу можуть застосовуватися додаткові види академічної відповідальності: усне зауваження

від викладача або представника адміністрації університету (завідувача кафедри, заступника декана, декана факультету); попередження про можливість притягнення до академічної відповідальності; скерування на додаткове навчання з питань академічної доброчесності; повторне виконання завдання; зниження оцінки за завдання; виключення з рейтингу претендентів на отримання академічної стипендії; позбавлення почесних звань, нагород, стипендій тощо, присуджених закладом вищої освіти; позбавлення права голосу у колегіальних органах управління закладом вищої освіти або обмеження права на участь у роботі таких органів на певний термін; позбавлення права брати участь у конкурсах на отримання фінансування наукових досліджень, стипендій, грантів; відрахування чи звільнення [1]. У разі виявлення плагіату, що перевищує встановлені нормативи у кваліфікаційній роботі, особа не допускається до захисту до усунення виявлених порушень і повторного проходження перевірки [2].

Основними документами ХНУ, які містять політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності є: Стратегія розвитку Хмельницького національного університету, Положення про дотримання академічної доброчесності, Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу Хмельницького національного університету, Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти у Хмельницькому національному університеті, Положення про діяльність Хмельницького національного університету у сфері інтелектуальної власності, Статут Хмельницького національного університету[1].

Список використаних джерел та літератури:

1. Відомості про самооцінювання освітньої програми «Англійська мова і література» першого (бакалаврського) рівня

вищої освіти, спеціальності «014 Середня освіта» Хмельницького національного університету URL: <https://angl.khnu.km.ua/fs/6/14/%D0%92%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%BE%D1%86%D0%BD%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D1%97%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf> (дата звернення: 17.10.2022)

2. Відомості про самооцінювання освітньої програми «Середня освіта. Англійська мова і література» другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності «014 Середня освіта» Хмельницького національного університету URL: <https://angl.khnu.km.ua/fs/6/14/vs-soa-2022.pdf> (дата звернення: 17.10.2022).

3. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/sp:max50:nav7:font2?find=1&sp=%26sp%3D%3Amax50%3Anav7%3Afont2&text=%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0+%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C#Text> (дата звернення: 14.10.2022).

4. Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу Хмельницького національного університету. URL: <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/ustanovchi/kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti-2020.pdf> (дата звернення: 13.10.2022).

5. Положення про дотримання академічної доброчесності в Хмельницькому національному університеті. URL: <http://vzia.khnu.km.ua/wp-content/uploads/sites/13/2016/10/Polozhennya-akademichna-dobrochesnist.pdf> (дата звернення: 13.10.2022).

6. Рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності. Підкомісія 303 «Академічна доброчесність» Науково-методичної комісії 15 з організаційно-методичного забезпечення вищої освіти. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2016. 24 с.

УДК 378

С.В. Цінько,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Сумська обл.)

ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНОГО КРЕДО

FORMATION OF PRINCIPLES OF ACADEMIC CHARITY AS A PROFESSIONAL CREDO IN STUDENTS

Актуальним питанням для вищої освіти залишається дотримання принципів академічної доброчесності.

В Україні однією з засад державної політики у сфері освіти та освітньої діяльності є академічна доброчесність, що регламентовано у статті шостій Закону України «Про освіту» [1].

У статті 42 зазначеного вище Закону академічна доброчесність визначається як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1].

За останні декілька років скарбниця досліджень і практичного досвіду в цій галузі значно поповнилась. Це зокрема праці А. Артюхової, В. Банись, Л. Городничої, Т. Добко, М. Затхей, Т. Іщенко, А. Ковальової, А. Колеснікова, І. Краузе, О. Кузнецова, Ю. Малогулко, І. Ніколієвої, М. Ольховик, О. Рижко, О. Семеног, Я. Тицької, І. Тодорової, Г. Шишкіної, О. Чумак, Т. Ярошенко та ін.

Дотримання принципів академічної доброчесності є обов'язковим для педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників та здобувачів освіти і передбачає (для здобувачів освіти): «самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації» [1].

До основних принципів академічної доброчесності відносять старанність, самостійність у навчанні; відповідальність за власні вчинки і чесне здобуття оцінок; толерування думок інших, взаємоповага та підтримка; гідна та моральна поведінка під час навчального процесу та поза ним.

У «Рекомендаціях щодо забезпечення принципів академічної доброчесності» презентовано компетентності академічної доброчесності, яких повинен набути здобувач вищої освіти: «у професійних і навчальних ситуаціях робити вибір з позицій доброчесності; давати моральну оцінку власним вчинкам, співвідносити їх з моральними та професійними нормами; керувати собою, своїми вчинками, здійснювати самоконтроль власної поведінки; використовувати знання для формування власної моральності; самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного і підсумкового контролю результатів навчання; дотримуватись правил професійної та особистої етики при плануванні та здійсненні власної навчальної, наукової, фахової діяльності; посилатись на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей; захищати власні права й інтереси у відповідності до норм законодавства, враховувати інтереси і потреби оточуючих; усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності,

оцінювати приклади людської поведінки відповідно до цих норм ...» [2, с. 22-24].

О. В. Жегус наголошує, що «для забезпечення високої якості вищої освіти потрібним є формування гармонійного академічного середовища з урахуванням сучасних запитів та викликів, одним із яких є дотримання принципів та норм академічної доброчесності під час навчання та здійснення науково-дослідної діяльності» [3, с. 38].

Отже, важливим завданням викладача є проведення роз'яснювальної роботи серед студентів з метою прищеплення їм принципів академічної доброчесності як у процесі виконання індивідуальних і самостійних завдань, так і під час написання наукових робіт.

Варто пам'ятати, що академічна доброчесність не обмежується лише проблемою списування, це ще й чесність, відповідальність, взаємоповага, дотримання наукової етики, креативність, орієнтація на якість виконання роботи тощо.

Серед видів освітньої діяльності є самостійна, індивідуальна та науково-дослідна робота, що передбачає виконання завдань і письмові роботи (есе, реферати, доповіді, курсові роботи, індивідуальні завдання, дипломні роботи, магістерські роботи, наукові публікації – тези й статті). Необхідною умовою забезпечення якості тексту таких робіт є дотримання принципів академічної доброчесності, розвиток навичок дослідницької культури, новизна матеріалу, авторський внесок тощо.

Для мотивації якісного виконання завдань необхідно наголошувати на важливості такої роботи для майбутньої професійної діяльності, здобутті міцних знань та формуванні стійких навичок, що оцінитися роботодавцем на ринку праці. Також, на нашу думку, вагому роль у процесі дотримання принципів академічної доброчесності відіграє індивідуальна

робота зі студентом, увага викладача до його ідей, рішень, підходів до виконання завдання.

На практичних заняттях з «Методики навчання української мови» для майбутніх учителів української мови й літератури можна запропонувати виконати такі завдання (у процесі роботи студенти вчитимуться самі бути академічно доброчесними й набуватимуть професійних навичок такої роботи з учнями):

1. Укласти міні-словничок термінів до теми «Академічна доброчесність».

2. Створити скарбничку покликань на корисні матеріали і веб-сайти про академічну доброчесність.

3. Розробити методичні вказівки для учнів «Як дотримуватися принципів академічної доброчесності в письмових роботах».

4. Підготувати слайд-презентацію «Що таке академічна доброчесність в освіті».

5. Підготувати тези виступу на засіданні методичного об'єднання вчителів «Мотивація учнів до самостійності» або «Роль оцінювання для формування академічного доброчесного середовища».

6. Розробити «Порадник сучасного вчителя «Як бути доброчесним протягом усього життя і навчати цього інших»».

7. Проаналізувати студентські наукові статті з методики навчання української мови, виявити в них порушення принципів академічної доброчесності та запропонувати способи їх усунення.

Запропоновані завдання спрямовані на розвиток критичного мислення, вміння думати самостійно, робити висновки та оформлювати власні думки усно чи в науковий текст, дотримуватись основних принципів культури доброчесності протягом усього навчання у ЗВО та у своїй майбутній професії.

Отже, систематична робота зі студентами щодо формування принципів академічної доброчесності та залучення їх до заходів (конференцій, семінарів, круглих столів) з академічної доброчесності сприяє свідомому написанню наукових робіт, правильному цитуванню, коректному запозиченню; самостійному й креативному виконанню завдань, а усвідомлення здобувачами освіти важливості дотримання цих принципів забезпечує якість вищої освіти й формує професійне кредо майбутнього фахівця.

Список використаних джерел та літератури:

1. Закон України «Про освіту». URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>
2. Рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності / укладачі: підкомісія 303 «Академічна доброчесність». 2016 р. 24 с.
3. Жегус О. В. Академічна доброчесність як індикатор якості вищої освіти. *Академічна доброчесність: виклики сучасності* : збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 10.08 – 18.09.2020) / Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці», Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського, Фундація ADD. Варшава, 2020. 182 с.

УДК 004.42

В.А. Худавердієва,
кандидат економічних наук, доцент
(м.Харків)

**АСПЕКТ ДОПУСТИМОГО ОБСЯГУ ЗАПОЗИЧЕНЬ
В ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА КОНТРОЛЮ ЇЇ ЯКОСТІ**

V. A. Khudaverdiyeva,
Cand. econom. Science, docent of State biotechnological university
(SBTU)

**THE ASPECT OF THE PERMISSIBLE VOLUME OF
BORROWING IN THE ORGANIZATION OF SCIENTIFIC
ACTIVITY AND ITS QUALITY CONTROL**

Сучасний розвиток інформаційних технологій та мережі Інтернет надав широким колам користувачів доступ до більших обсягів інформації. Основна перевага застосування інформаційних технологій в освіті, що полягає в прискоренні та спрощенні обміну інформацією, одночасно є його недоліком, оскільки породжує проблему плагіату.

Незважаючи на значну увагу до даної проблематики, результати наукових розвідок не можна вважати вичерпними через складність та специфічність даної проблематики. Зокрема потребують уваги напрямки подальшої імплементації норм академічної доброчесності до європейських практик в умовах вступу України до проєкту сприяння академічній доброчесності SAIUP та формування комплексної стратегії боротьби з академічним плагіатом на державному рівні [1].

Для більш ефективної боротьби з плагіатом у науковому середовищі сьогодні широко використовується автоматизована перевірка текстів з метою виявлення некоректних запозичень. Її проведення стало можливим завдяки спеціалізованому програмному забезпеченню, яке майже миттєво знаходить з масиву електронних документів збігу з випробуваним текстом і відображає у вигляді свого звіту дані про обсяг цих збігів.

При оцінці результатів перевірки у багатьох закладах освіти використовуються порогові значення: якщо інформаційна система показує, що загальна частка співпадаючого тексту не перевищує заздалегідь встановленого обсягу, то дисертація або випускна кваліфікаційна робота може бути допущена до захисту, а стаття – до публікації.

Законодавство в області авторського права, що діє в Україні, не передбачає кількісних обмежень обсягу запозичень. Відповідно до частини 9 статті 42 Закону України «Про освіту» визначає академічну доброчесність та встановлює академічну відповідальність закладів освіти за порушення академічної доброчесності. Згідно зі статтею 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

У сфері участі України в світовій системі академічної доброчесності також відбуваються значні зрушення. Зокрема у 2016 році американські ради з міжнародної освіти в партнерстві з Міністерством освіти і науки України й за підтримки посольства США ратифікували Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP), учасниками якого стали 10 університетів. Даний проект передбачає реалізацію трьох

компонент: створення суспільної підтримки академічної доброчесності (брендинг); розвиток навичок зі створення університетської бази з академічної доброчесності зі застосуванням міжнародних практик (освіта); норми та виконання. норми на рівні університету й нормативні реформи на рівні міністерства [1].

Триває підписання угод ряду університетів з компанією Unicheck у рамках формування глобальної української системи перевірки наукових текстів. Принцип роботи платформи полягає у використанні системою сучасних технологій та інтуїтивного дизайну для підвищення якості й оригінальності текстів [3].

Це можливе за рахунок доступу до баз даних академічних робіт ЗВО, що уклали відповідну угоду. Можливою є також індивідуальна перевірка, однак тут застосовують інші принципи роботи. Наразі до проєкту доєднались більш як 90 українських ЗВО. Додатковим аргументом на користь використання даної платформи є її апробація та успішне використання у більш ніж 90 країнах.

Розроблення зазначених платформ та їх інтеграція логічно визначає змістовність їх поєднання. Одним з предметів подальших досліджень у цьому напрямку є юридичне, технічне та організаційне забезпечення інтеграції Unicheck і національного репозитарію академічних текстів, як це зроблено на базі всесвітньої освітньої платформи turnitin [4].

Зазначена платформа turnitin пропонує власне бачення ознак плагіату “10 Types of Plagiarism”, що становить собою перелік видів академічного плагіату (ранжованих за ступенем тяжкості й частотою появи в текстах), укладений на основі результатів опитування близько 900 викладачів ВНЗ світу.

Практика оцінки наукових праць рецензентами та іншими членами професійної спільноти довгий час не мала на увазі встановлення допустимих обсягів як запозиченого, так і оригінального тексту. Досі плагіат сприймається як порушення

наукової етики незалежно від кількості «списаних» слів чи фраз. Традиційно передбачалося, що запозичені матеріали повинні мати обсяг, виправданий метою їх використання, і очевидно, що визначити міру його адекватності можуть тільки люди, але не машини [4].

Уявлення про допустиму частку запозичень виникли порівняно недавно у зв'язку з появою програмних продуктів, які почали швидко підраховувати відсоткові співвідношення фрагментів, що збігаються з текстами доступних джерел, і не збігаються з жодним з них.

Стрімкий розвиток науки і технологій викликало зростання кількості публікацій у всьому світі, і відстежувати потенційний плагіат вручну, без допомоги таких програм, у багатьох наукових галузях вже стало практично неможливо. З цією проблемою стикаються не тільки науково-дослідні центри, а й редакції наукових видань, куди регулярно надходить велика кількість рукописів. У непростих умовах виявилися і освітні установи: для контролю якості навчання та наукової діяльності доводиться шукати нові форми відстеження порушень прийнятої методології та етики. Визначення допустимого обсягу текстових збігів спрощує оцінку результатів автоматизованої перевірки [5].

Використання порогових значень дозволяє швидко оцінити загальний рівень роботи, що перевіряється: виявляються наявні випадки некоректного використання чужих матеріалів як дослівно відтворених фрагментів значного обсягу. Наявність такого фільтра дозволяє співробітникам, відповідальним за якість наукових праць, не витрачати час на виявлення очевидних порушень і зосередитися на інших аспектах текстів, що перевіряються, у тому числі на менш явних формах плагіату. Це особливо актуально для редакцій наукових журналів та тих навчальних закладів, де викладачі, наукові керівники та члени

спеціальних рад мають велике навчальне та наукове навантаження.

Існування порогових значень може спонукати авторів наукових праць уважніше ставитися до підготовки своїх текстів і не перевантажувати їх цитатами з чужих публікацій. Завдяки тому, що обмеження на обсяг часто належать і до коректних запозичень, викладачі та наукові керівники отримують можливість швидко виявляти компілятивні тексти.

Звіт інформаційної системи може ефективно використовуватися науковим керівником виявлення тих частин роботи, з якими його студент чи аспірант не зміг впоратися самостійно.

В даний час вітчизняні заклади вищої освіти випускають локальні нормативні акти, що встановлюють необхідні вимоги до письмових робіт. Найчастіше допустимі обсяги запозичень визначаються для студентських робіт, виконуваних у межах проміжної та загальної атестації. Вони зазвичай носять навчальний характер і тому не розглядаються як власний науковий твір. Допустимий обсяг запозичень встановлюється і для навчально-методичних видань, які також не належать до суто наукового жанру.

Наукові праці відрізняються від інших видів документів тим, що повідомляють про результати теоретичних та експериментальних досліджень і призначені для науково-дослідної роботи фахівців у відповідних галузях знання (а не для їх навчання чи методичної підготовки). Для таких текстів допустимий обсяг запозичень встановлюється набагато рідше. У багатьох установах автоматизована перевірка на плагіат виконується без введення обмежень використання: принаймні в положеннях, що регламентують її порядок, вони не зафіксовані [6].

У різних організаціях допустимі обсяги запозичень для одного й того ж виду документа можуть істотно змінюватись.

Деяке уявлення про їхню різноманітність дає таблиця, складена на основі матеріалів з офіційних документів провідного українського вища. Коливання порогових значень для тих самих видів наукових текстів може бути дуже значними. Якусь залежність допустимих обсягів запозичень від наукових областей виявити при цьому важко. Яскравою ілюстрацією можуть бути норми, встановлені у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна [7].

З метою виконання основних положень статті 42 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII, статті 16 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII [2] введено в дію рішення Вченої ради університету від 24 лютого 2020 р. протокол №5 «Про затвердження Порядку проведення перевірки кваліфікаційних робіт, наукових праць та навчальних видань щодо наявності запозичень з інших документів».

Починаючи з 02.03.2020 р. використовувати Порядок проведення перевірок кваліфікаційних робіт, наукових праць та навчальних видань щодо наявності запозичень з інших документів для перевірки:

- кваліфікаційних робіт студентів Університету, які отримують ступінь магістра (бакалавра);
- наукових праць (статей у періодичних наукових виданнях або збірниках наукових праць, що видаються в Університеті, дисертації та авторефератів дисертацій, монографій);
- навчальних видань (підручників, навчальних, навчально-методичних та електронних посібників);
- збірників тез доповідей на наукових конференціях, що організовуються та проводяться в Університеті (табл. 1).

Таблиця 1- Допустимий обсяг запозичень для різних видів наукових текстів у Харківському національному університеті імені В. М. Каразіна

Вид тексту	Допустимий обсяг, %
Перевірка кваліфікаційних робіт студентів	Рекомендовані показники оригінальності за величиною Коефіцієнта Подібності № 1 становлять: - не більше 20% - оригінальна робота, - від 21% до 50% - задовільно оригінальна робота, - від 51% до 90% - умовно оригінальна робота, більше 90% - неоригінальна робота.
Перевірка наукових статей для періодичних наукових видань та збірників наукових праць, що готуються до друку в Університеті	Рекомендовані показники оригінальності статей становлять: - за величиною Коефіцієнта Подібності № 1 - не більше 20%, - за величиною Коефіцієнта Подібності № 2 - не більше 5%.
Перевірка дисертацій та авторефератів дисертацій	Рекомендовані показники оригінальності дисертаційних робіт та авторефератів становлять: -за величиною Коефіцієнта Подібності № 1 - не більше 20%, -за величиною Коефіцієнта Подібності № 2 - не більше 5%.

Перевірка монографій та навчальних видань	Рекомендовані показники оригінальності монографій становлять: • за величиною Коефіцієнта Подібності № 1 - не більше 20%, • за величиною Коефіцієнта Подібності № 2 - не більше 5%; показники оригінальності підручників та навчальних посібників становлять: • за величиною Коефіцієнта Подібності № 1 - не більше 30%, • за величиною Коефіцієнта Подібності № 2 - не більше 5%.
Перевірка збірників тез доповідей на наукових конференціях, які організовуються та проводяться в Університеті	Рекомендовані показники оригінальності для збірників тез доповідей в цілому становлять: - за величиною Коефіцієнта Подібності № 1 - не більше 30%, - за величиною Коефіцієнта Подібності № 2 - не більше 10%.

Джерело: матеріали складені за даними [7]

Повний Звіт Подібності містить текст роботи, який був перевірений Антиплагіатною системою. У цьому тексті наявне виділення тих його фрагментів, що були кваліфіковані системою, як подібні до текстів, розміщених у базах даних або у відкритому доступі в мережі Інтернет. Для цих фрагментів у звіті наявні гіперпосилання, за якими можна перейти для перегляду документів, знайдених у базах даних або в Інтернеті. Короткий Звіт Подібності містить тільки кількісні характеристики оригінальності роботи, серед яких найбільш важливими є: Коефіцієнт Подібності 1. Коефіцієнт Подібності № 1 - це значення (у відсот-ках), що визначає рівень запозичень, знайдених у певних джерелах (базах даних та Інтернеті), які

складаються з фрагментів тексту, що містять щонайменше п'ять слів (довідково: у більшості мов загальновикористаними є фрази з п'яти і більше слів; перевищення встановленого значення Коефіцієнту Подібності № 1 не є ознакою наявності неправомірних запозичень, але вказує на необхідність ретельної перевірки тексту роботи та Повного Звіту Подібності фахівцем з тематики роботи).

- Коефіцієнт Подібності 2. Коефіцієнт Подібності № 2 - це значення (у відсотках), що визначає рівень запозичень, знайдених у певних джерелах (базах даних та Інтернеті), які складаються з фрагментів тексту, що містять щонайменше 25 слів. Інша, відмінна від 25 слів, довжина фрагменту може встановлюватися Адміністратором на основі рекомендацій представників компанії Plagiat.pl (довідково: перевищення встановленого значення Коефіцієнту Подібності № 2 не є ознакою наявності плагіату, але вказує на необхідність ретельної перевірки тексту роботи та Повного Звіту Подібності фахівцем з тематики роботи) [7].

Необхідний диференційований підхід до оцінки оригінальності наукових робіт [6]. Аналіз різних методик оцінки робіт на запозичення показав, що за ступенем жорсткості критеріїв оцінки оригінальності та можливості використання запозичень наукові та навчальні роботи можуть бути розподілені в наступному порядку: наукові статті; кандидатські та докторські дисертації; випускні кваліфікаційні роботи; наукові звіти; монографії; підручники та навчальні посібники; курсові, есе, реферати.

Наукова стаття – це єдиний жанр, у якому допустиме застосування жорсткого об'ємного критерію відсотків визначення оригінальності. Журнал має право відмовити у публікації, якщо оригінальність статті недостатня з погляду журналу. У той самий час стаття має бути відхилена, якщо відсоток оригінальності досить великий, але виявлено

неправомірні запозичення. Крім того, в наукових статтях обмежується використання текстів своїх статей, що раніше вийшли. В ідеалі робота має вестись у діалозі з автором [6]. У автора має бути можливість аргументувати те чи інше цитування. До текстів дисертацій такий жорсткий процентний критерій не повинен застосовуватись. Більше того існують типи або види дисертацій, які можуть складатися майже на 100% зі своїх робіт, і це нормально. Порядок перевірки звітів та монографій залежить від галузі знань, виду робіт (практична, теоретична). Підручники та навчальні посібники покликані передавати існуючі знання. У них мають бути запозичення з авторитетних джерел, які давно зарекомендували себе. Розробка нового навчального посібника полягає в акумулюванні відомостей з безлічі книг, монографій та подальшому адаптуванні запозиченого матеріалу під конкретну дисципліну, спеціальність, студентів. Одні види документів стають об'єктами застосування нормативів помітно частіше, ніж інші: для статей і дисертацій їх більше, ніж для монографій і звітів про науково-дослідну роботу. Можливо, це пов'язано з тим, що кількість статей та дисертацій, які потребують перевірки, може істотно перевищувати кількість монографій та звітів [8].

Зазвичай показники належать до будь-яких видів запозичень. У таких випадках основна мета їх застосування полягає у контролі бажаного рівня оригінальності тексту безвідносно до їх видів. Якщо ж допустимий обсяг встановлюється для певних типів (наприклад, коректне цитування), можна припустити, що вони уявляються співробітникам редакції або вишу особливо значущими з точки зору можливого негативного впливу на якість наукових текстів. Так, перевантаженість статті витягами з ранніх публікацій її автора («самоцитування») вже давно стала поширеним явищем у деяких гуманітарних областях, у зв'язку з чим редакції наукових видань і запровадили обмеження обсяг таких фрагментів. Якби

відповідність необхідним показникам гарантувала високу якість наукових публікацій, використання обмежень обсягу запозичень, ймовірно, не викликало б питань [8]. Проте в даний час їх застосування не усуває таких проблем, як плагіат і компіляція, і може створювати додаткові складності в боротьбі з ними.

Насамперед, необхідно оцінити правовий статус фрагментів, які не перевищують заданий обсяг, але при цьому є некоректними запозиченнями. Якщо локальний акт допускає до захисту наукову роботу, що містить такі фрагменти, вони все одно можуть бути визнані формами незаконного використання об'єктів авторського права, а також присвоєння авторства. Адже введення обмежень обсягу запозичень не змінює чинного законодавства в галузі авторського права і не робить плагіат дозволеним, але цей нюанс може легко вислизнути від уваги деяких авторів, особливо початківців. Побачивши в нормативному документі інформацію про допустиму частку запозичень, вони можуть неправильно тлумачити її: «якщо не більше, такого обсягу, то можна». У зв'язку з цим особливої важливості набуває роз'яснення студентам та аспірантам основних принципів наукової етики та правил академічного листа, а також специфіки автоматизованої перевірки на плагіат. Саме у зв'язку з використанням електронно-обчислювальних технологій авторитетні фахівці в галузі науки і освіти вказують на те, що «не існує і не може існувати жодних порогових значень (виражених у відсотковому відношенні, або будь-яким іншим чином), в рамках яких наявність або відсутність неправомірних запозичень у формі плагіату є допустимим» [8].

Варто зазначити, що деякі вітчизняні вищі вважають за краще взагалі не встановлювати допустимий обсяг запозичень. При цьому в положеннях, що регламентують порядок перевірки текстів на плагіат, зазначаються заходи, які мають бути вжиті у разі виявлення некоректних запозичень незалежно від їх обсягу:

повернення тексту автору на доопрацювання, дисциплінарне стягнення тощо [6]. Ймовірно, в подібних ситуаціях у молодих вчених не повинно виникнути помилкових вражень про прийнятність плагіату.

Інша складність у використанні допустимого обсягу запозичень пов'язана з тим, що один і той же текст може бути оцінений зовсім по-різному: в одній організації вирішать, що обсяг усіх видів запозичень надто великий, а в іншій, що він точно відповідає вимогам. Різноманітність уявлень про допустиму частку запозичень ускладнює зіставлення безпосередніх результатів перевірок на плагіат у різних установах, і навіть визначення підсумкового рівня якості текстів. У різних видах наукових документів використовувані показники фактично мають різний зміст: наявність у статті запозичень обсягом 24% може змусити редактора оцінити її як недостатньо самостійну, але такий обсяг у монографії може розглядатися як норма. Очевидно, при інтерпретації кількісних даних ставлення до жанрової специфіки кожного виду наукових документів грають значної ролі. Разом з тим саме розмаїття нормативів, що вводяться, говорить про відсутність єдності в цих уявленнях [7].

Чимало складнощів виникає і при спробі визначити, як допустимий обсяг запозичень співвідноситься з вимогою цитувати інші публікації в обсязі, виправданому метою цитування. Що робити, якщо кількість коректних цитат виправдана завданнями дослідження, але перевищує встановлений обсяг? І навпаки: якщо частка запозичень не перевищує його, чи це означає, що цитати необхідні, і саме в цьому обсязі?

Особливу актуальність ці питання набувають у зв'язку з тим, що в деяких локальних нормативних актах саме виправданий обсяг стає головним показником коректності запозичень. Якщо він не виправданий метою цитування, то

навіть за наявності адекватних посилань на джерело запозичення може бути визнано неправильним.

Проблема у повсякденному використанні критерію обсягу визначення характеру запозичень у тому, що ставлення до його виправданості може бути суб'єктивними. У той же час наявність або відсутність посилання на джерело, що містить достовірні та достатні для його ідентифікації відомості, є об'єктивним показником того, як у документі, що перевіряється, використовуються фрагменти інших текстів [9].

Існує кілька підходів виявлення плагіату. Найбільшу популярність отримав метод шинглів, заснований на поданні текстів у вигляді безлічі послідовностей фіксованої довжини, що складаються із сусідніх слів. При значному перетині таких множин документи будуть схожі один на одного. Однією з модифікацій даного методу став алгоритм супер-шинглів, ідея якого полягає в застосуванні різних хеш-функцій до елементів множини шинглів і виборі для кожної з них шингла, що мінімізує її значення. З вибраних шинглів формуються групи, які називаються супершинглів. Якщо міра подібності наборів супершинглів щонайменше заданого значення, такі документи вважаються ідентичними. Дана категорія методів показує високу точність знаходження дублікатів [6]. Головним недоліком методу шинглів є нестійкість до невеликих змін змісту документа (зміни закінчень, перестановки слів (словосполучень) і т. д.).

Інший групою методів з пошуку плагіату є сигнатурні методи. Суть сигнатурних методів полягає у поданні документа за допомогою одного числового значення – сигнатури. Перевірка схожості документів зводиться до порівняння їх сигнатур. Існують різні способи визначення сигнатур документів:

- Використання хеш-функції, обчисленої для всього документа. Цей спосіб дозволяє визначити лише точні дублікати;

- Використання хеш-функції, обчисленої для рядка, яку отримали зі з'єднаних в алфавітному порядку декількох слів документа з найбільшою вагою, розрахованим різними способами;

- Використання хеш-функції, обчисленої для рядка, яку отримали зі з'єднаних в алфавітному порядку декількох найбільш довгих або «важких» (що складаються зі слів з найбільшою сумарною вагою) пропозицій документа. Дані методи показують прийнятну точність та прості у реалізації. Головний недолік полягає в тому, що сигнатурні методи не враховують складність тексту [6].

Перевірка документів на наявність плагіату за допомогою різних програм зазвичай відбувається за тією ж схемою. Після завантаження в інформаційну систему файлу з текстом вона зіставляє його з безліччю джерел у доступній їй базі, знаходить схожі фрагменти і формує звіт. Він містить перелік таких фрагментів із зазначенням джерел, з текстами яких вони збігаються. У програмних продуктах компанії Unischek передбачено модуль «Цитування», що визначає висловлювання в лапках як коректні цитати. Інші збіги розпізнаються системами як неоригінальний текст, причому до нього вони часто відносять текстові збіги, що являють собою стереотипні загальнонавчівані, загальнонаукові або термінологічні конструкції, які самі по собі не є запозиченнями з конкретного джерела і входять до загального для всіх авторів словника. Як можливі некоректні запозичення антиплагіатні системи розцінюють власні імена, назви нормативно-правових актів, установ і заходів, а також ряд інших поширених елементів, включаючи, наприклад, стандартні відомості про дисертацію [8].

Через це дані про частку неоригінального тексту, які отримуються при автоматизованій перевірці, неможливо розглядати як об'єктивний показник обсягу власне запозичень (коректних і некоректних). Істотну частину неоригінального тексту у роботі часто становлять, наприклад, бібліографічні описи у списку використаної літератури. Вони не є «авторським» текстом і не належать якомусь правовласнику, і їх неможливо розглядати як запозичення, але навчити програми не сприймати їх як такі поки не вдається. Таким чином, щоб зрозуміти, якою мірою виділені системою збіги дійсно є некоректними або коректними запозиченнями, звіт системи по кожному документу повинен бути проаналізований фахівцем і, якщо дозволяють налаштування програми, відредагований. Виняток зі звіту збігів, які не є запозиченнями, і коректно оформлених цитат дозволяє отримати більш точні дані про обсяг потенційного плагіату [7].

В даний час процедура аналізу результатів автоматизованих перевірок дуже рідко визначається в документах, що регламентують порядок їх проведення. У локальних нормативних актах можуть міститися переліки видів запозичень та їх визначення, акти надають необхідну інформацію про призначення фахівців для виконання перевірок і складання звітів з них, але як саме ці співробітники повинні працювати з одержуваними від системи даними, як правило, не уточнюється. При цьому дисертації, монографії та інші наукові твори часто зобов'язані перевіряти самі автори. Після перевірки вони мають передати протокол з її результатами вченому секретареві, який зіставляє їх із встановленими нормативами і у разі невідповідності їм повертає текставтору на доопрацювання [9]. У таких випадках верифікація звіту системи може взагалі не здійснюватися, а сама перевірка на плагіат – зводиться до забезпечення відповідності складу тексту заданим відсотковим співвідношенням.

У деяких закладах освіти автор також зобов'язаний надати письмове обґрунтування правомірності використаних запозичень. Невідомо, як саме отримана від нього інформація повинна використовуватися при складанні звіту про результати перевірки.

Виникає й інша проблема: як автор повинен обґрунтувати необхідність використання в його роботі бібліографічних описів та термінологічних конструкцій, якщо саме вони становлять там левову частку неоригінального тексту?

Довгі списки літератури, в яких кількість видань може сягати більше 100, вже давно перестали бути рідкістю дисертаціями з технічних спеціальностей. Велика кількість об'ємних термінологічних словосполучень часто зустрічається в наукових роботах з педагогічних та юридичних напрямків. Ймовірно, у таких ситуаціях необхідність написання автором обґрунтування їхньої правомірності може бути поставлена під сумнів. Отже, за певних умов відсутність адекватної верифікації звіту системи може призводити до завищення обсягу неоригінального тексту і до не цілком виправданого укладання процедури подання дисертації до захисту [10].

Слід, однак, пам'ятати, що автоматизовані перевірки наукових документів на плагіат стали поширеною формою контролю їх якості зовсім недавно, і природно, що деякі організаційні та методологічні аспекти можуть бути уточнені в майбутньому з урахуванням практичних результатів їх застосування.

Молоді дослідники також повинні дотримуватись простих правил у наукових публікаціях:

- огляд відповідної літератури, критичний її аналіз;
- бути об'єктивним у роботі, яку збирається опублікувати;

- вирішити заздалегідь, де публікувати (переважно в науковому, що рецензується) журналі з хорошим імпакт-фактором з попередньою консультації із своїм керівником;
- представляти пропоновану публікацію керівнику для розгляду;
- піклуватися про мову, діафрагми, малюнки, таблиці, подяки, питання етики, конфлікт інтересів, посилання;
- залучення співавторів у підготовці до видання рукопису;
- використовувати критичні зауваження рецензентів щодо покращення якості документа;
- навчитися приймати відхилення і не здаватися після відмови в публікації [10].

Для того щоб уникнути плагіату необхідно:

1. Вказувати оригінальне джерело ідеї, тексту, фотографії, ілюстрації.
2. Дослівно скопійований текст укласти в лапки.
3. Перефразування також вимагає правильної вказівки на оригінальне джерело.
4. Якщо використовується частина власної попередньої публікації, це необхідно чітко розкрити у супровідному листі до редакції журналу.
5. Потрібен письмовий дозвіл для використання будь-яких опублікованих таблиць, малюнків, картинок, ілюстрації.
6. Якщо автор розуміє, що він використовував чийось ідею або текст ненавмисно, без відповідних посилань, слід негайно написати до редакції та отримати необхідну консультацію.
7. Перед подачею на опублікування, перевірити свою роботу на плагіат за допомогою спеціальних веб-сайтів [5].

Обмеження обсягу запозичень фактично виконує роль фільтра, що дозволяє максимально швидко виділити у великому потоці наукових документів такі роботи, у яких частка

неоригінального тексту підозріло велика. Для ефективного використання цього фільтра, проте, необхідна адекватна інтерпретація даних, одержуваних за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення. Організаційні та методологічні проблеми, якими супроводжується застосування таких обмежень, в даний час залишаються не до кінця вирішеними, у зв'язку з чим виникає небезпека різного роду похибок і зловживань.

Важливо пам'ятати, що автоматизована перевірка на плагіат – це лише один із багатьох способів контролю якості наукових праць, і судити про самостійність дослідження, його новизну та інші значущі аспекти у будь-якому випадку мають висококваліфіковані фахівці.

Список використаних джерел та літератури:

1. Семеног О. Європейський та національний контексти академічної культури дослідника: досвід реалізації проекту ЕРАЗМУС+ЖАН МОНЕ МОДУЛЬ. *Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій: Україна Європейський союз: від партнерства до асоціації*. Луцьк. Терен. 2019. С. 320-330.

2. Про освіту: Закон України від 5 вер. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

3. Сервіс перевірки на плагіат Unicheck: веб-сайт. URL: <https://unicheck.com>.

4. Education with Integrity : веб-сайт. URL : <https://www.turnitin.com>

5. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених. За заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ. 2017. 169 с.

6. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К. : Таксон, 2016. 234 с.

7. Рішення Вченої ради університету від 24 лютого 2020 р. протокол №5 «Про затвердження Порядку проведення перевірки кваліфікаційних робіт, наукових праць та навчальних видань щодо наявності запозичень з інших документів» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. URL: <https://karazin.ua>

8. Іщенко Т. Д., Шишкіна Г. В., Ніколаєва І. В. Академічна доброчесність як складова забезпечення якості освіти. *АгроТерра*. 2018. № 2 (5). С. 19-23.

9. Малогулко Ю. В., Затхей М. В. Проблеми академічної доброчесності в вищих навчальних закладах. *Знання. Освіта. Освіченість*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. з різноманітних проблем сучасної освіти, 28-29 вер. 2018 р. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hcvt/all-hcvt-2018/paper/viewFile/3857/3456>.

10. Чумак О. В. Концепт категорії академічної доброчесності у вищій освіті. *Теорія та методика управління освітою*. 2017. № 2 (20). URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v2_17/%D0%A7%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BA.pdf.

ДОДАТКИ

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про вищу освіту
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004)

Розділ V
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стаття 16. Система забезпечення якості вищої освіти

1. Система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із:

1) системи забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

2. Система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і заходів:

1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;

2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;

3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та

регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;

4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;

6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

8) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату.

9) інших процедур і заходів.

Система забезпечення закладом вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за його поданням оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

3. Система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів:

1) забезпечення ефективності процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

2) забезпечення наявності системи проведення процедур зовнішнього забезпечення якості;

3) забезпечення наявності оприлюднених критеріїв прийняття рішень відповідно до стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти;

4) налагодження доступного і зрозумілого звітування;

5) проведення періодичних перевірок діяльності систем забезпечення якості та механізмів роботи з отриманими рекомендаціями;

6) інших процедур і заходів.

4. Система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів:

1) забезпечення наявності та ефективності процесів і процедур зовнішнього забезпечення якості вищої освіти;

2) забезпечення наявності достатніх і збалансованих ресурсів для здійснення процесів зовнішнього забезпечення якості вищої освіти;

3) забезпечення незалежності у діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти;

4) підзвітність;

5) інших процедур і заходів.

Президент України П.ПОРОШЕНКО

м. Київ

1 липня 2014 року

№ 1556-VII

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про фахову передвищу освіту
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 30, ст.119)

Розділ IV
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Стаття 17. Система забезпечення якості фахової передвищої освіти

.....

10) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладу фахової передвищої освіти та здобувачами фахової передвищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату та інших порушень академічної доброчесності, притягнення порушників до академічної відповідальності.

Президент України В.ЗЕЛЕНСЬКИЙ
м. Київ
6 червня 2019 року
№ 2745-VIII

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про освіту
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380)

Розділ V
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Стаття 42. Академічна доброчесність

1. Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

2. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

 посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

 дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

 надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

 контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;

 об'єктивне оцінювання результатів навчання.

3. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

4. Порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації

освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

{Частину четверту статті 42 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 463-IX від 16.01.2020}

вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

{Частину четверту статті 42 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 463-IX від 16.01.2020}

5. За порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

відмова у присудженні ступеня освітньо-наукового чи освітньо-творчого рівня чи присвоєнні вченого звання;

{Абзац другий частини п'ятої статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1369-IX від 30.03.2021}

позбавлення присудженого ступеня освітньо-наукового чи освітньо-творчого рівня чи присвоєного вченого звання;

{Абзац третій частини п'ятої статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1369-IX від 30.03.2021}

відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;

позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

6. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);

повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);

позбавлення академічної стипендії;

позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

7. Види академічної відповідальності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу освіти, що мають бути затверджені (погоджені) основним колегіальним органом управління закладу освіти та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їхньої відповідальності.

8. Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначається уповноваженим колегіальним органом управління закладу освіти з урахуванням вимог цього Закону та спеціальних законів.

Кожна особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має такі права:

ознайомлюватися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;

особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;

знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;

оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду.

9. Форми та види академічної відповідальності закладів освіти визначаються спеціальними законами.

10. За дії (бездіяльність), що цим Законом визнані порушенням академічної доброчесності, особа може бути притягнута до інших видів відповідальності з підстав та в порядку, визначених законом.

Президент України П.ПОРОШЕНКО

м. Київ

5 вересня 2017 року

№ 2145-VIII

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Національний план дій зовнішнього забезпечення якості вищої освіти України на період 2022-2023 рр.

© Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2022

3.3. Діяльність із забезпечення якості вищої освіти та її методологія Національним законодавством України якість вищої освіти визначається як відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості, що повною мірою відповідає Стандартам ESG-2015.

Система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із трьох компонентів:

1) системи забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання якості вищої освіти.

Система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;

- щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;

- забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;

- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

- забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

- забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату та інші процедури і заходи.

Система забезпечення закладом вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти за його поданням оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

У свою чергу система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти передбачає здійснення наступних процедур і заходів:

- забезпечення ефективності процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

- забезпечення наявності системи проведення процедур зовнішнього забезпечення якості;
- забезпечення наявності оприлюднених критеріїв прийняття рішень відповідно до стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти;
- налагодження доступного і зрозумілого звітування;
- проведення періодичних перевірок діяльності систем забезпечення якості та механізмів роботи з отриманими рекомендаціями та інших процедур і заходів.

Система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- забезпечення наявності та ефективності процесів і процедур зовнішнього забезпечення якості вищої освіти;
- забезпечення наявності достатніх і збалансованих ресурсів для здійснення процесів зовнішнього забезпечення якості вищої освіти;
- забезпечення незалежності у діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти;
- підзвітність та інше. Національне агентство проводить діяльність щодо зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, зокрема акредитацію освітніх програм молодшого бакалавра, бакалавра, магістра та доктора філософії.

Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти визначає основні засади та порядок проведення акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (далі – акредитації), як інструменту зовнішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні. Обов'язковими умовами для акредитації є відповідність освітньої програми та освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією освітньою

програмою критеріям оцінювання якості освітньої програми, які визначені Національним агентством та підтверджені наказом Міністерства освіти і науки України (від 11.07.2019 № 977). Певні особливості процедури акредитації освітніх програм та діяльність Національного агентства загалом з'явилися під час пандемії COVID-19 та загальнодержавного карантину, коли всі публічні заходи були обмежені. Національне агентство негайно відреагувало на ці виклики: співробітники перейшли на віддалену роботу, внутрішні зустрічі членів Національного агентства та секретаріату регулярно проводились онлайн, виконувалась уся запланована робота. Національне агентство було одним із перших у світі, яке почало проводити дистанційну акредитацію.

Протягом перших двох тижнів загальнонаціонального карантину Національне агентство розробило та запровадило «Тимчасовий порядок проведення акредитаційної експертизи із використанням технічних засобів відеозв'язку». Національне агентство діє відповідно до законодавства та рекомендацій уряду.

Наприклад, за 2021 рік було проведено 1 844 акредитаційні експертизи, з них у дистанційному форматі – 1 809, у змішаному форматі – 24, у виїзному форматі – 11, тоді як з 26 березня по 1 липня 2020 року здійснено близько 400 онлайн-акредитацій.

Загалом з листопада 2019 року по квітень 2022 року Національне агентство провело 3784 акредитаційних експертиз з них: про акредитацію – 2877, про акредитацію з визначенням «зразкова» – 92, про умовну (відкладену) акредитацію – 758, про відмову в акредитації – 57.

Попередній інструктаж експертних груп, відвідування ЗВО, спілкування зі стейкхолдерами, адміністрацією університету, засідання галузевих експертних рад відповідно до Тимчасового порядку, – все це відбувається в режимі онлайн. Крім того, всі учасники процесу відзначають, що якість

акредитаційної експертизи залишається високою. 78 % експертів підтвердили, що результати онлайн оцінювання такі ж або навіть кращі, ніж результати очного оцінювання.

3.4. Критерії зовнішнього забезпечення якості вищої освіти та їх імплементація у діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти передбачає в якості обов'язкового елементу забезпечення наявності оприлюднених критеріїв прийняття рішень відповідно до стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти ESG-2015.

Формування критеріїв оцінки якості освітньої діяльності закладів вищої освіти України покладається на Національне агентство. На виконання вимог Закону критерії, на відповідність яким оцінюються освітні програми та освітня діяльність за такою програмою, визначені у Положенні про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 р. № 977, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 08.08. 2019 р. за № 880/33851.

Національне агентство для допомоги у практичному застосуванні критеріїв оцінювання якості освітньої програми розробило Рекомендації, в яких звертається увага на принципи застосування Критеріїв:

1. Принцип поваги до автономії закладів вищої освіти. Процедура акредитації враховує автономію закладів вищої освіти. Національне агентство, експерти з акредитації освітніх програм, члени галузевих експертних рад не можуть диктувати закладам вищої освіти, як вони мають організувати свої внутрішні академічні процеси. Шляхи, якими різні заклади

досягають виконання вимог певного критерію, можуть бути цілком відмінними та відрізнятися від традиційних практик.

2. Принцип урахування контексту. Критерії мають застосовуватися відповідно до конкретного контексту реалізації освітньої програми.

3. Принцип урахування позицій зацікавлених сторін. Застосування цього принципу дає змогу закладам вищої освіти наблизити освітню програму до потреб ринку праці та очікувань здобувачів освіти. При цьому необхідно пам'ятати про важливість місії закладу у формуванні гармонійної особистості, свідомого громадянина та здатності до саморозвитку, інновацій та науководослідної діяльності.

4. Принцип аналітичності та доказовості. Усі учасники акредитаційного процесу повинні надавати раціональні пояснення на підставі проведеного аналізу щодо ухвалених рішень та викладених фактів з урахуванням контексту, відповідних завдань та цілей.

Самі критерії оцінювання освітньої програми сформульовано наступним чином:

1. Проектування та цілі освітньої програми;
2. Структура та зміст освітньої програми;
3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання;
4. Навчання і викладання за освітньою програмою;
5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність;
6. Людські ресурси;
7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси;
8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми;
9. Прозорість і публічність;
10. Навчання через дослідження.

У межах пояснення змісту діяльності із забезпечення якості вищої освіти окрему увагу варто звернути на критерії

п'ятий та восьмий. Критерії застосовуються з урахуванням стандартів і рекомендацій із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти всіма учасниками процесів акредитації: закладом вищої освіти для підготовки відомостей про самооцінювання, а також Національним агентством, його галузевими експертними радами та експертами під час проведення акредитації. Оцінювання освітньої програми та освітньої діяльності за освітньою програмою здійснюється за кожним критерієм згідно зі шкалою оцінювання, яка охоплює чотири рівні відповідності: «F», «E», «B», «A».

При цьому у Положенні звертається увага, що заклади вищої освіти зобов'язані сприяти проведенню акредитації та діяти добросовісно у відносинах із Національним агентством, його галузевими експертними радами та експертами.

Заклад вищої освіти, який бажає акредитувати освітню програму, подає до Національного агентства такі матеріали для акредитації в електронному вигляді:

- 1) заяву про проведення акредитації освітньої програми;
 - 2) затверджені в установленому порядку освітню програму та навчальний план за цією програмою;
 - 3) відомості про самооцінювання освітньої програми відповідно до Критеріїв та документи, що підтверджують наведену в них інформацію;
 - 4) рецензії та відгуки роботодавців (за наявності).
- Матеріали для акредитації подаються в електронній формі через онлайнсистему акредитації Національного агентства.

Усі документи щодо проведення акредитації формуються в акредитаційну справу, що зберігається в електронному вигляді. У разі наявності в документах акредитаційної справи інформації, що становить державну таємницю, або конфіденційної інформації допускається доступ до такої інформації виключно в порядку, визначеному законодавством. Упродовж п'яти робочих днів з дня реєстрації заяви про

проведення акредитації Національним агентством призначається склад експертної групи, яка проводить акредитаційну експертизу, визначається строк її роботи, у тому числі дати виїзду експертної групи до відповідного закладу вищої освіти та кінцевий термін подання звіту експертної групи. Експертна група для проведення акредитаційної експертизи освітньої програми формується в складі керівника та двох експертів, у тому числі одного експерта з числа здобувачів вищої освіти. У разі одночасної акредитації двох чи більше освітніх програм у межах однієї спеціальності або міждисциплінарних освітніх програм склад експертної групи може бути розширений, але не більше ніж на одного експерта для одної програми. На підставі подання організації (об'єднання) роботодавців, професійної асоціації до роботи експертної групи може бути залучений представник роботодавців (за згодою).

Акредитаційна експертиза передбачає:

1) вивчення експертною групою відомостей про самооцінювання, доданих до них матеріалів, а також усіх інших матеріалів та інформації, що стосується освітньої програми і діяльності закладу вищої освіти за цією програмою;

2) виїзд експертної групи до закладу вищої освіти з метою уточнення фактів, вказаних у відомостях про самооцінювання, опитування представників заінтересованих сторін про освітню програму та діяльність закладу вищої освіти за цією програмою, формування рекомендацій щодо вдосконалення якості освітньої діяльності за цією програмою;

3) складання звіту про результати акредитаційної експертизи. Звіт про результати акредитаційної експертизи подається керівником експертної групи до Національного агентства Секретаріат Національного агентства надає доступ до матеріалів акредитаційної справи членам відповідної галузевої експертної ради для підготовки експертного висновку.

Акредитаційна справа та проєкт експертного висновку розглядаються на засіданні ГЕР, яке ухвалює одне з таких рішень:

1) про схвалення експертного висновку ГЕР і направлення акредитаційної справи на розгляд Національного агентства;

2) про подання Національному агентству обґрунтованої пропозиції щодо призначення повторної акредитаційної експертизи.

Експертний висновок ГЕР або пропозиція щодо призначення повторної акредитаційної експертизи розглядається на засіданні Національного агентства. Національне агентство за результатами розгляду матеріалів акредитаційної справи з експертним висновком ГЕР має право ухвалити рішення про акредитацію освітньої програми, зразкову акредитацію, умовну (відкладену) акредитацію, відмову в акредитації або про призначення повторної акредитаційної експертизи.

Сертифікат про акредитацію вперше видається строком на п'ять років, а під час другої та наступних акредитацій - строком на 10 років. Строк дії рішення про умовну (відкладену) акредитацію становить 1 рік.

Для забезпечення відкритості та прозорості акредитаційного процесу:

1) на офіційному вебсайті закладу вищої освіти оприлюднюються:

- відомості про самооцінювання освітньої програми;
- рішення про акредитацію або відмову в акредитації освітньої програми, експертний висновок відповідної ГЕР, звіт експертної групи;

2) на офіційному вебсайті Національного агентства публікуються:

- наказ про затвердження складу експертної групи для проведення акредитаційної експертизи;

- рішення про акредитацію або відмову в акредитації освітньої програми, експертний висновок відповідної ГЕР, звіт експертної групи.

Законом України «Про вищу освіту» серед повноважень Національного агентства передбачено проведення інституційної акредитації та акредитації незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Національним агентством було розроблено проекти відповідних нормативних актів, які повинні врегулювати зміст, порядок та підстави проведення названих вище видів акредитації та після їх затвердження урядом країни приступить до практичної реалізації відповідних напрямків діяльності. Формально норми акредитації освітніх програм в Україні добре узгоджуються з ESG-2015.

У той же час майже 3 роки практичної реалізації акредитації освітніх програм надали можливість виявити недоліки чинного законодавства, що регулює відповідні процеси та сформулювати пропозиції щодо їх усунення.

м. Київ

https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06B9-14_22.pdf

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бабенко Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (м.Полтава).

Білий Леонід Григорович – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький).

Бортун Каріна Олександрівна – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри інформаційної, бібліотечної, архівної справи та соціально-політичних і гуманітарних дисциплін Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет» (м. Київ).

Гуменюк Антоніна Федорівна – кандидат економічних наук, доцент. Доцент кафедри економіки, управління та туризму Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Золотарьова Олена Адольфівна – ад'юнкт-професор МКА, доцент кафедри правових дисциплін Одеського інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом» (м.Одеса).

Ілійчук Любомира Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м.Івано-Франківськ).

Негоруй Віта Віталіївна – викладач кафедри економіки, управління та туризму Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький).

Михальчук Ліна – кваліфікаційна категорія «спеціаліст І категорії», вчитель – дефектолог Новоград–Волинського ЗДО №6 « Дзвіночок» (Житомирська обл.).

Оліх Галина Іванівна – старший кафедри економіки, управління та туризму Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький).

Рогульська Оксана Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації Хмельницького національного університету (м. Хмельницький).

Цінько Світлана Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (Сумська обл.).

Худавердієва Вікторія Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри туризму Державний біотехнологічний університет (м.Харків).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**114 Академічна доброчесність: практичний досвід : зб. наук. пр. /
гол. ред. Л. Г. Білий. – Хмельницький : Вид-во МАУП, 2022. – Вип. 3. –
107 с.**

*За достовірність фактів, назв, посилань на літературні джерела
відповідальність несуть автори. Редколегія не завжди поділяє їхні погляди.
На обкладинці використано фото з мережі Internet*

Технічний редактор: В.Парандій

Приватне акціонерне товариство “Вищий навчальний заклад
“Міжрегіональна Академія управління персоналом”
*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єктів
видавничої справи ДК №3262 від 26.08.2008 р.*

Хмельницький інститут
імені Блаженнішого Володимира,
Митрополита Київського і всієї України
29015, м. Хмельницький, проспект Миру 101 А
Тел.: (0382) 63-03-05, 63-70-24
Ел. адреса: himaup@ukr.net
www.maup.km.ua

**Здано в набір 26 жовтня 2022 р. Підписано до друку 26 жовтня 2022 р.
Формат 60х84 1/16. Гарн. Times. Ум. друк. арк. 2,4.
Друк офсетний. Папір офсетний. Тираж 300 прим.**

